

יוסף דעת

חלק ב'

שאלות ותשובות

לסיכום סוגיות הגמרא ושיטות הפוסקים

מסכת מנחות

דפים צד – קי

בעריכת יוסף בן ארזה

**Dafyomi Advancement Forum
of Kollel Iyun Hadaf**

140-32 69 Ave.

Flushing, N.Y. 11367

Fax: (206) 2020-DAF [323]

Tel: 00 (972 2) 651-5004

email address: daf@dafyomi.co.il

Ask about D.A.F.'s free English study material!

**יוצא לאור בהשתתפות מכון עיון הדף
שע"י כולל עיון הדף**

ת.ד. 43087

הר נוף, ירושלים

פקס : 591-6024 (02)

טלפון : 651-5004 (02)

דואר אלקטרוני : daf@dafyomi.co.il

המכון מחלק מגוון רב של חומר בעברית ובאנגלית

פרק אחד עשר; דף צד

- קנט. א. הכנת לחם הפנים ושתי הלחם – אחת אחת או שתיים שתיים?
ב. כיצד היתה צורתו וסדר אפייתו של לחם הפנים?
ג. הסניפים והקנים של הלחם – כיצד היו מונחים ולמה היו משמשים?
- א. שתי הלחם ולחם הפנים נילושות אחת אחת (בלחם הפנים נאמר שני עשרנים יהיה החלה האחת. ומלשון יהיה יש לרבות שתה"ל).
לחם הפנים היה נאפה שנים שנים (ושמת אותם). אבל שתי הלחם – אחת אחת (אותם דוקא).
יש אומרים שאפשר היה לאפות לחם הפנים כמה ביחד, ובלבד שלא יפחות משנים. ויש מי שמצדד להפך (ע' מנ"ח, שפ"א, חו"ב).
- ב. צורת לחם הפנים; רבי חנינא אמר: כמין תיבה פרוצה, כלומר מרובע ומקופל בשני צדיו כלפי מעלה. רבי יוחנן אמר: כמין ספינה רוקדת – צר מלמטה (כרוחב אצבע. רש"י) ומתרחב ועולה בשיפוע לכאן ולכאן.
התוס' דקדקו מרש"י שמתרחב והולך מארבעה צדדים, והם חולקים על כך וסוברים שאינו מתרחב אלא משני הצדדים לרוחב השלחן (וע"ע חת"ס ח"ו מב; חזו"א מב, כח).
ושלשה דפוסים היו לו: בעודו בצק, בתוך התנור, ולאחר רדייתו ממנו (שלא יתקלקל עד שיסדרנו על השלחן. אבל כשהיה הלחם על השלחן, לא היה נתון בדפוס. עפ"י תוס').
א. נראה מהרמב"ם שפסק הלכה כמאן דאמר 'כתיבה פרוצה', כפשטות לשון הברייתא 'כמין טבלא מרובעת' (קדן אורה ונבחה תורה. וע"ע שפ"א כאן ולהלן צו: שו"ת חת"ס ח"ו מב; חזו"א מב, כח).
ב. הדפוס הראשון והשלישי – של זהב. והשני, שבו היו אופים – לפרש"י (תרומה. ואולם ע' רש"י להלן צו. ד"ה דפוסין, ובטרת הקדש שם) היה מברזל, ולהרמב"ם – של זהב.
- ג. ארבעה סניפים (- תומכים) היו ללחם הפנים, ניתנים בצדי השלחן מכאן ומכאן לתמוך הלחם שלא יישבר מפני כבדו. בסניפים היו פיצולים (י"מ כמין ענפים או בליטות וי"מ פגימה ונקב. ערש"י, רש"ש צו.) בהם יושבים הקנים שבין לחם ללחם.
למאן דאמר כתיבה פרוצה (והיה הלחם ממלא כל רוחב השלחן), בסיס הסניפים מונח על הרצפה. למאן דאמר 'כספינה רוקדת' היו הסניפים מעוגלים קצת, לתמוך את הלחם שהיה בצורת אלכסון כנ"ל. ולדעה זו היו הסניפים עומדים על השלחן.
שלשה קנים היו לכל לחם ולחם, בשני צדיו ובאמצע [מלבד ללחם העליון – שני קנים. ולתחתון לא היו כלל, שהיה מונח על טהרו של שלחן, כדלהלן] – אורך הקנים נתון לכיוון רוחב השלחן. [הקנים היו משוקעים בלחם, ולא היו בולטים ממנו אלא מעט מאד (צו.). ולמאן דאמר 'כספינה רוקדת' היו עושים בלחם בליטה או חקק לקבל את הקנים, שהרי שולי הלחם היו חדים ואינם נוגעים בקנה אלא באמצעם]. מטרת הקנים היתה להחזיק את הלחם ולתת ריוח בין לחם ללחם, למניעת עיפוש.
א. התוס' כתבו לצדד שהסניפים לא היו סומכים אלא את הלחם התחתון.
ב. ישנה דעה (צו:) שלא היו לו סניפין כלל (ויש מי שפרש בע"א).
ג. דפוסים, סניפים וקנים – אינם מעכבים. ואולם הבזיכים ללבונה – משמע שמעכבים (כ"כ בקדן אורה להלן צו עפ"י הסוגיות).

דף צה

- קס. א. האם לחם הפנים נפסל בשעת מסעות ישראל במדבר?
 ב. האם יש סילוק מסעות בלילה?
 ג. האם זבים ומצורעים משולחים חוץ למחיצתם (- מחנה לוי / ישראל) בשעת סילוק מסעות?
 א. מסקנת הסוגיא כדברי רבין שבזמן שהלחם מסודר על השלחן - אינו נפסל במסע (לחם פנים לפני תמיד).
 ואם מסולק - נפסל (כאשר יחנו כן יסעו - מה בחנייתו נפסל ביוצא, אף בנסיעתו. וכיון שלא היו שם קלעים - הרי זה 'יוצא').
 ורב דימי אמר: במסודר - אינו נפסל, ובמסולק - מחלוקת ר' יוחנן ור' יהושע בן לוי. והקשו על כך מן הברייתא.
 לענין שאר קדשים, הכשרם ואכילתם בשעת סילוק מסעות - ע' בזבחים סא; קטו.

ב. אביי הוכיח מן הברייתא שיש סילוק מסעות בלילה, ואם נעלה הענין בלילה, היו נוסעים מיד ולא היו ממתנים לבוקר.

ג. דין שילוח זבים ומצורעים חוץ למחיצתם בעת המסע, תלויה בגמרא במחלוקת רבי אליעזר וחכמים; לדעת ר"א בכל מצב שאין נוהג דין שילוח טמא-מת - כגון במסע שאין שם עזרה, וכן בפסח הבא בטומאה - אין נוהג שילוח זב ומצורע. ולחכמים נוהג דין זה אף במצב כזה.

דפים צה - צו

- קסא. א. היכן לשו וערכו ואפו את המנחות לסוגיהן, ומדוע?
 ב. האם הכנת המנחה דוחה את השבת?
 ג. מהו פירוש דברי דוד לכהן גוב והוא דרך חל ואף כי היום יקדש בכלי?
 ד. מהן מידותיהן של שתי הלחם ולחם הפנים?
 ה. עד איזה גובה שלחן מקדש את הניתן עליו?
 א. בשתי הלחם ולחם הפנים, נחלקו תנאים האם לישתם ועריכתם בחוץ ואפייתם בפנים (תנא קמא), או כל מעשיהם (הנעשים בכלי, כלישה ועריכה) בפנים (ר' יהודה), או כשר לאפותם הן בעזרה הן מחוצה לה (ר' שמעון).
 בתורת כהנים (יה) הובאה דעת ת"ק לחלק בין לחם הפנים שלישתם ועריכתם בפנים, לשתי הלחם בחוץ. ולא הובאה דעת ת"ק דידן (מובא ב'פה עינים').
 ונחלקו בשאלה האם מדת יבש (- העשרון וכד') נתקדשה ומתקדש מה שבתוכה, הלכך צריך להיות בפנים, או לא נתקדשה. וכן נחלקו (ר' יהודה ור' שמעון) האם תנור מקדש אם לאו [ומחלוקתם בגמרא שקבלו מרביתיהם, ולא בדרשת הכתובים].
 הרמב"ם פסק כתנא קמא שלישתם ועריכתם בחוץ ואפייתם בפנים, ומאידך פסק שמידות יבש נתקדשו. אמנם נראה שאם רצה - יכול ללוש בפנים לכל הדעות (ליקוטי הלכות).
 מנחת חביתין ושאר כל המנחות - לישתן ועריכתן בפנים (ולמדו מהשוואת הכתוב ביחזקאל אפיית המנחות עם בישול חטאת ואשם. והוא הדין ללישה ועריכה, היות שנמדד השמן בלוג וכלי הלח מקדשים, לכן נעשות בכלי קדש, משא"כ שתי הלחם ולחה"פ שלא היה בהן שמן והיו נעשות בכלי יבש בלבד. תוס' ורי"ד).

א. דין זה, לעשותן בפנים – לעיכובא (עפ"י חזו"א כה,ח).
ב. כתב רש"י (כאן ולעיל ג:) שמנחת חביתין היתה מתקדשת לדברי הכל ביבש, במדת חצי-עשרון כשחלקה, מפני שהיתה נעשית רק בכהנים ואין חשש שיוציאוה, שלא כשאר מנחות.

ב. כלל אמר רבי עקיבא: כל מלאכה שאפשר לעשותה מערב שבת, כגון טחינה והרקדה – אינה דוחה את השבת. וכל שאי אפשר לעשותה מערב שבת – דוחה את השבת. לענין הלישה והעריכה בלחם הפנים, תלוי הדבר בשאלה דלעיל, האם היו נעשות בכלי חול כי אז אפשר לעשותן מאתמול, או בכלי קדש ואי אפשר משום פסול לינה.

משנתנו סתמה שאפייתן בפנים, כלומר תנור מקדש, ואעפ"כ אינן דוחות את השבת. והקשו בגמרא אהדדי. והתוס' כתבו 'תברא – מי ששנה זו לא שנה זו'. ואולם הרמב"ם פסק את שניהם, תנור מקדש ואינו דוחה את השבת ולא את יו"ט. וצ"ע להלכה (ע' לקוטי הלכות וחזו"א כה,ח).

ג. למסקנא פורשו דברי דוד: לא זו בלבד שהלחם המוסר כעת מעל השלחן – תנו לנו לאכול היות שיצא מידי מעילה (והוא דרך חל), אלא אף זה שהיום יקדש בכלי – תנו, מפני שמסוכן היה.

ד. שתי הלחם; אורך כל אחד מהם 7 טפחים. רחבו 4 טפחים. קרנותיו 4 אצבעות.
לחם הפנים; אורך (כשהיה פשוט): 10 טפחים. רוחבו: 5 טפחים. קרנות: 7 אצבעות. והיה מתקפל לשני צדיו – טפחיים ומחצה או טפחיים (– תלוי במח' רבי יהודה ורבי מאיר במדות השלחן). קרנותיו מוכנסות לצד הפנימי.

בפסחים (לו) מבואר שהיה עוביו טפח. והרמב"ם כתב שבע אצבעות (כנראה פרש כן 'קרנותיו'. וע' כס"מ בשם רלב"ג; תשב"ץ ח"א קלד; רש"ש ושאר מפרשים).

ה. לדברי רבי יהודה שקפילת כל לחם היתה טפחיים ומחצה, שלחן מקדש עד 15 טפחים גובה. ולדברי רבי מאיר שהיה הלחם מקופל טפחיים בלבד – 12 טפחים. ועוד מעט – פחות מטפח – היה מקדש, שהרי הקנים היו נתונים בין לחם ללחם ותופסים מעט מקום.
נראה שבמקום שבין המערכות, לא היה מקדש למעלה מגובה הבזיכין, לאבא שאול (שפת אמת. ויש לדון בזה, כי שמא מקום הנחת הבזיכין אינו בין שתי המערכות דוקא, אלא יתכן שאפילו קרב המערכות זל"ז ונשאר ריוח בקצה השלחן, ג"כ כשר למקום בזיכין (הרי"ד ויזר שליט"א).

דפים צו – צז

- קסב. א. היכן היתה קבועה מסגרת השלחן שבמקדש?
ב. האם היה השלחן מקבל טומאה?
ג. האם פשוטי כלי עץ מקבלים טומאה?
ד. כלים המצופים בחומר אחר – האם הציפוי בטל לכלי לענין קבלת טומאה, אם לאו?

א. נחלקו תנאים האם מסגרת השלחן נתונה למטה מן הדף, רחבה טפת, והטפת בכיוון גובה השלחן. או היתה נתונה ממעל לדף השלחן ולא היתה זקופה ביורש אלא נוטה באלכסון כלפי חוץ [באופן שאין הלחם סדור עליה אלא על טהרו של שלחן].

א. רש"י מפרש שלדעה ראשונה היתה המסגרת קבועה ברגלי השלחן. ודף השלחן לא היה מחובר אלא היה יכול להינטל בפני עצמו. ויש אומרים שהיתה המסגרת מחוברת לדף השלחן (עתוס' כאן ובסוכה בשם ר"ת).

ב. יש לנו לנקוט כדעת האומר מסגרתו למטה היתה. וצ"ע השמטת הרמב"ם (עפ"י לקוטי הלכות; חדושים ובאורים יב).

ב. השלחן שבהיכל מקבל טומאה (על השלחן הטהר – מכלל דאיכא טמא). ואינו בגדר כלי העשוי לנחת – מפני שהיה מיטלטל מלא וריקן [דומיא ד'שק'], כי היו מגביהים אותו להראותו לעולי רגלים. [יש אומרים שמקבל טומאה מפני ציפוי (ע' חגיגה כו-כז ובתוס' שם)].

ג. טבלה המתהפכת (= דף חלק שיכול לשמש כשלחן בשני צדיו); מבואר בסוגיא שלפי דעה אחת [הנוקטת 'מסגרתו למטה היתה' נמצא דף השלחן שבמקדש הריהו טבלה המתהפכת] – ודאי טמאה (מן התורה). ולפי דעה אחרת יש להסתפק בדבר. ודוקא כאשר אינה עשויה לנחת (כלומר להיות עומדת במקום קבוע. עתוס'), אבל העשויה לנחת – טהורה (שאינה כשק המיטלטל מלא וריקן).

א. רבנו תם פרש שאין הטבלה מקבלת טומאה אלא באופן שיש לה מסגרת מלמטה, המהווה לה בית קיבול כאשר היא מהופכת. והתוס' דחו זאת.
ב. גם לפי הדעה שיש להסתפק – היינו מדאורייתא, אבל מדרבנן – ודאי מקבלת טומאה. כן צדדו התוס'.

עוד צדדו לחלק בין כלים המשמשים לאדם ולתשמישיו, כטבלה – שמקבלים טומאה מדאורייתא. לבין כלים המשמשים רק לאדם או רק לכלים, שאינם מקבלים טומאה מדאורייתא. ואולם במקומות אחרים נקטו התוס' לעיקר שחילוק זה אינו מדאורייתא אלא מדרבנן, שאותם המשמשים לאדם ולתשמישיו גזרו עליהם, ואילו השאר אפילו מדרבנן אינם טמאים (ע' בעירובין לא. ב"ב סו.).

ויש אומרים (עתוס' ב"ב שם), דוקא טבלה המתהפכת, הראויה לשמש בשני צדדים, מיטמאה מדאורייתא.

וכל זה אמור בכלי רחב כגון מדף וכדו', אבל כלים צרים – משמע מכמה מקומות שפשוטי כלי עץ אינם מקבלים טומאה כלל, אף לא מדרבנן (עפ"י רש"י ותוס').

מהרמב"ם מבואר שפסק שטבלה ושולחן אינם מקבלים טומאה מדאורייתא (ע' בחו"ב סי' יב). ואם עשוי לנחת – אפילו מדרבנן אינו טמא, ולהראב"ד, מקבל טומאה מדברי סופרים (ע' הל' כלים ג, א; מנ"ח קס, יב).

ג. פשוטי כלי עץ הראויים למדרסות – מקבלים טומאה מהתורה, ואין חילוק עשויים לנחת אם לאו (ערש"י ותוס' עפ"י בכורות לח). ואולם מהרמב"ם משמע שאינם מקבלים טומאת מגע אלא מדרבנן (מפרשים).

ד. פשוטי כלי עץ המצופים בחומר המקבל טומאה – הולכים אחר הציפוי, בין בציפוי עומד (= המחובר במסמרים וכדו') וי"מ שהוא עב וחזק, שראוי לשימוש כשהוא בפני עצמו. ערש"י ותוס' בין בציפוי שאינו עומד, ואף בשלא חיפה את השפה (ר' יוחנן).

היה הכלי עשוי עץ יקר וחשוב, לדעת ריש לקיש אין הציפוי בטל לעץ ודינו כאינו מצופה. ולר"ח – אין חילוק בדבר. [יוצא מן הכלל הזה הוא השלחן שבמקדש, הואיל והכתוב קראו 'עץ', אין ציפוי מבטל שמו ממנו. וכן המזבח – לדעה אחת (עתוס)].

וכן להפך, כלים המקבלים טומאה שהיו מצופים בשיש וכד' שאינו מקבל טומאה; אם שייר בהם שטח שאינו מצופה, הראוי לשמש בו מלאכתו הראשונה (ונחלקו תנאים בפרטי שיעור זה, בשלחן ודולבקי – האם די בשייר מקום הנחת כוסות או מקום הנחת חתיכות) – טמאים. לא שייר – טהורים, שהולכים אחר הציפוי.

א. הרמב"ם (כלים ד,ד) נקט להלכה שחיפויי הכלים טהורים הלכך כלי עץ שיש לו בית קיבול שציפהו מתכת – טהור, שהציפוי מבטל את הכלי, והציפוי עצמו אינו מקבל טומאה שאינו אלא חיפוי. והראב"ד השיגו (ע"ש בכס"מ בשם הר"י קורקוס שלרמב"ם פירוש אחר בסוגיא בחגיגה. וע' בחדושי הרא"מ מפינסק).

ב. ישנה דעה שנקטה להלכה שהציפוי בטל לכלי (ע' בהגר"א יו"ד קכ סקט"ז עפ"י המשנה בכלים יא וחכמים בחגיגה כו).

דף צז

קסג. א. מהם כלי השלחן המפורשים בתורה?

ב. האם נשתמשו בקנים לצורך לחם הפנים בשבת?

ג. האמות שמדדו בהן את המזבחות ואת כלי המקדש – אלו אמות הן, בנות חמשה טפחים כל אחת או ששה?

א. ועשית קערתי – אלו דפוסין.

לפרש"י הכוונה לתבניות שנערך ונילוש ונאפה בהן. ויש אומרים שהדפוס שנאפה בו היה

מברזל, ואינו בכלל הקערות האמורות בתורה שהיו של זהב (עפ"י טהרת הקדש).

והתוס' (צד. ד"ה וכשהוא) צדדו שלפי הדעה שאין תנור מקדש, אין הדפוסים בכלל הקערות שאמרה תורה כי של חול היו, אלא הקערות הן אלו שהניחו בהן את הלחם על שתי שלחנות שבאולם, בכניסתו וביציאתו).

וכפתיו – אלו בויכין (של לבונה).

וקשותיו – סניפים (ארבעה).

רש"י בפירוש החומש הביא דעה שאלו הן הקנים.

התוס' תמחו לדעת האומר לא היו סניפים לשלחן, כיצד יפרש 'קשותיו'. ואפשר שלדעתו הם

הקנים, ואילו ה'מנקיות' הם כלים אחרים – ע' בסמוך (עפ"י טהרת הקדש. וע' בחדושי רא"מ מפינסק).

ומנקיותיו – הקנים (המונעים עיפוש ושומרים על נקינותו. רש"י). 28 קנים היו ללחם; בין כל לחם ללחם שלשה, מלבד בין העליון לזה שמתחתיו – שנים.

יש פירוש נוספים ל'מנקיות', שאינם מובאים בגמרא – הדפוס שבו נותנים את הלחם

ברדייתו מן התנור. או כלי המדה שהיו מודדים בהם את הסלת (ע' בפירוש הרמב"ן עה"ת).

ב. בשבת לא נשתמשו בקנים (משום שנראה כבונה וסותר (רש"י). והתוס' כתבו שהוא בכלל ה'שבותין', ויש

שבות שאסרו במקדש), אלא מערב שבת היו מסירים ומניחים אותם לארכו של שלחן (על הרצפה. תוס')

ובשבת היו מניחים את הלחם החדש אחד על חברו ללא הפסק, ובמוצ"ש היו משחילים הקנים בין לחם ללחם.

יום טוב הסמוך לשבת, כיון שיש לחוש לעיפוש בזמן מרובה כזה, היו משתמשים בקנים, עכ"פ ביו"ט (עפ"י מנחת חינוך צח, יד).

ג. אמות מזבח העולה היו אמות בינוניות של ששה טפחים, מלבד גובה היסוד, ורוחב הסובב, וגובה הקרנות – באמה בת חמשה טפחים.

א. רוחב הקרבות אפשר שגם הוא של חמשה (עפ"י רש"י). ואולם ברמב"ם משמע שרוחב הקרנות ששה טפחים.

ב. הרמב"ם כתב שגם כניסת היסוד היתה חמשה טפחים.

מזבח הפנימי – אמה בת חמשה.

שאר הכלים; לדברי רבי מאיר היו נמדדים באמות בנות ששה, ולדברי רבי יהודה בשל חמשה (נחלקו בדרשת המקראות שביחזקאל).

אמות העורות, הבנין וכו' – של ששה.

הלכה כרבי מאיר, שכן סובר אבא שאול וכן סובר רבי ברייתא. וכן אמר ר' יוחנן בירושלמי

(שקלים ו, א) הלכה כר' מאיר שכל הכלים באמה בת ששה טפחים (עפ"י רמב"ם בית הבחירה ג, יב;

לקוטי הלכות. וכן נראה מסוגיא דגמרא – ע' טהרת הקדש צח).

דף צח

קסד. א. אלו גדלי אמות היו במקדש, ולמה היו משמשות?

ב. מדוע ציירו את שושן הבירה על שער המזרח?

ג. כמה חלות היו נתונות על השלחן וכיצד היה סידורן, ומה הדין אם הוסיף עליהן?

ד. היכן נתונים בזיכר הלבונה של לחם הפנים?

ה. לאיזה כיוונים עמדו כלי המקדש?

ו. כמה שלחנות ומנורות עמדו במקדש שבנה שלמה?

ז. מהו 'צר מערבי' שבמנורה?

א. היתה במקדש אמה בינונית (של משה), והיא אמה בת ששה טפחים שבה מדדו את הבנין (והכלים – לר' מאיר). [והיא 'אמה של משה' כמו שאמרו כאן ובכלים יז, ט].

לדעת המנ"ח (צה) מדדו באמות 'שוחקות'. ובשו"ת אגרות משה (יו"ד ח"א קו) חולק וסובר שאין

שייך להחמיר למדוד בשוחקות, שכשם שאסור לפחות מן המידה כך אסור להוסיף, אלא מדדו

ב'עוצבות' – כלומר במידה מצומצמת.

אמה קטנה – בת חמשה טפחים, בה מדדו דברים מסוימים, כמפורט למעלה.

ועוד שתי אמות גדולות היו; אחת יתרה חצי אצבע על האמה הרגילה של משה, ובה מדדו האומנים בכסף

ובזהב כשהיו נותנים למקדש, ועוד אחת יתרה על הרגילה אצבע, בה השתמשו האומנים לחומרי הבנין

– כדי לצאת מחשש מעילה בהקדש.

ב. שער המזרח של הר הבית (משנת מדות א, ג), עליו שושן הבירה מצוירת (כן צוו עליהם מלכי פרס לעשות.

רע"ב שם); רב חסדא ורב יצחק בר אבדימי, אחד אמר: כדי שידעו מהיכן באו (– מפרס, ליתן הודאה

למלכות שהוציאם משם (רש"י) ושיזכרו הגלות. ער"ח פסחים פו. וחד אמר: שתהא אימת מלכות עליהם,

ולא ימדדו בהם.

ג. 12 חלות היו על השלחן, מסודרים בשתי מערכות, שש שש המערכת. שינה סדרן, כגון שסידר 4 בזו ו-8 בזו – פסול.

הוסיף לחם לכל מערכת; רבי אומר: רואים את העליונה כאילו אינה. וזהו כשיטתו שעל – בסמוך, והיו הבזיכים נתונים על השלחן, אבל לדעת הסובר שניתנים על הלחם דוקא – אינו כשר, שהרי הבזיכים אינם על הלחם הראוי אלא על העודף.

כן משמע לכאורה ברבנו גרשום (וברש"י סוטה לו.). ואולם בתוס' מבואר שכשר לרבי אף כשהלבונה מונחת על הלחם השביעי [אם היא בתוך תחום גובה הקידוש], שגם זה בכלל 'בסמוך'. אך יתכן שהתוס' הקשו רק לפי הסלקא-דעתין, אבל לפי תשובת הגמרא מניח הבזיכין בצד. וע' שפ"א. העירני על כך הרי"ד ויזר שליט"א.

ד. לדעת הסובר על ממש, הבזיכים נתונים על הלחם. (וכן צריך לומר לשיטת רבי יהודה במשנה, שלא היה מקום פנוי על השלחן). ולסובר על בסמוך, הבזיכים נתונים על השלחן בין שתי מערכות הלחם, וכן דעת אבא שאול ורבי (וכן הלכה. רמב"ם תמידין ה,ב).

ה. ארון העדות עמד כשארכו כלפי רוחב הבית, ובדיו כלפי אורך הבית, היו בולטים בפרוכת. השלחן (וכן השלחנות שעשה שלמה) והמנורה (המנורות) – לדברי רבי, נתונים לארכו של בית, וכן דעת סתם מתניתין (דכתיב במנורה יערך אתו אהרן... לפני ה' תמיד – משמע שיש נר הנתון מערבית לשאר הנרות. ושאר הכלים נלמדים ממנורה). ולדברי רבי אלעזר בר"ש עמדו מצפון לדרום, כארון (ו'נר מערבי' מתפרש אחרת, כבסמוך).

הרמב"ם פסק שהמנורה נתונה מצפון לדרום (וכן דעת הסמ"ג (עשה קסג) והריב"ש תי), ואילו השלחן ממזרח למערב. והראב"ד השיגו, וכן דעת כמה פוסקים, שגם המנורה ממזרח למערב נתונה, שהלכה כרבי מחברו.

ויש מי שכתב שמנורה שעשה משה לדברי הכל עומדת ממזרח למערב, לא נחלקו התנאים אלא בשלחנות ומנורות שעשה שלמה (מאירי יומא נא.).

ו. שלמה עשה עשרה שלחנות ועשר מנורות, מלבד השלחן והמנורה שעשה משה. כולם עמדו בחצי הפנימי של ההיכל, בשתי שורות. של משה משוך מהן פנימה למערב ועומד בראש. שורה של חמש מימינו ושורה של חמש משמאלו. השלחנות כולם בצפון והמנורות כולן בדרום, וכדלהלן.

ז. לרבי, המנורה עמדה ממזרח למערב כנ"ל. ו'מערב' כפשוטו.

רש"י כאן מפרש (וכן פרש הרמב"ם במשנת תמיד ג,ט ו,א) נר מערבי – המערבי ביותר, והתוס' (ורש"י ועוד ראשונים בשבת כב: [וכתב הרמב"ן שם שרש"י חזר בו ממה שכתב כאן]. וכן כתב רש"י לעיל פו: שו"ת הרשב"א ח"א שט) מפרשים השני ממזרח שהוא הנר הראשון מן הכניסה, שאפשר לקרותו 'מערבי' לנר אחר.

ולראבר"ש הוא הנר האמצעי (שפתילתו פונה כלפי מערב. רש"י), ושאר כל הנרות מצדדים לכיוונו. נחלקו ראשונים האם גם לדעת רבי היו הנרות פונים לכיוון נר אמצעי או כולם למערב (ע' סופ"ג דתמיד, בפירוש המשנה לרמב"ם ובמאירי; רש"י ורא"ם בהעלותך; שו"ת רדב"ז ח"ג תקי).

דף צט

קסה. א. מהי צורת עמידת השלחנות והמנורות שבמקדש שעשה שלמה? האם היו מסדרים / מדליקים בכולם, או רק בזה שעשה משה?

ב. סדר סילוק וסידור הלחם – כיצד?

א. לדברי רבי, השלחנות והמנורות עמדו כשאורכם מקביל לאורך הבית, בחציו הפנימי של ההיכל, ובשתי שורות כנ"ל. שורה אחת של השלחנות רחוקה מכותל צפון אמתים וחצי, וכן בינה ובין השורה השניה – אמתים וחצי. שלחן שעשה משה היה נתון לפנים מהם, מקביל לריח שבניהם.
לדברי רבי אלעזר בר"ש, הכלים עמדו בכיוון דרום-צפון, השלחנות בצפון והמנורות בדרום. ושלחן / מנורה של משה – ביניהם.

לתנא קמא בברייתא, היו מסדרים / מדליקים רק בזה של משה. ולרבי אלעזר בן שמוע – בכולם.
רש"י ורגמ"ה פרשו: מדליקים באחד מהם איזה שירצו, פעמים בזה ופעמים בזה. ובמשך חכמה פרש כפשוטו, שהיו מסדרים ומדליקים בכולם ממש.

ב. לאחר אפית הלחם, מניחים אותו על שלחן של שיש שהיה נתון באולם אצל פתח ההיכל.

א. כן היא גרסתנו במשנה. וכן כתב הרמב"ם. ויש אומרים: שלחן של כסף (מחלוקת אמוראים היא בשקלים. וי"א אף מח' תנאים. ערש"י ותוס').

ב. לפרש"י מניחים אותו ועומדים לפוש. וזאת כדי להראות שמעלין בקודש, שאח"כ מניחים אותו בשל זהב. ויש אומרים שמיד לאחר האפיה בערב שבת היו מניחים אותו על אותו שלחן, עד שיגיע זמן סידורו (ע' פי' רע"ב, תו"ט וטהרת הקדש ושפ"א).

ארבעה כהנים נכנסים, שנים בידם שני סדרים ושנים בידם שני בויכי לבונה, וארבעה מקדימים לפניהם ליטול שני סדרים ושני בויכים. המכניסים עומדים בצפון ופניהם לדרום, והמוציאים עומדים מן העבר השני של השלחן מולם. אלו מושכים את הלחם ואלו מניחים, טפחו של זה כנגד טפחו של זה – לקיים מה שנאמר תמיד. לדברי רבי יוסי אין צורך להקפיד בכך, שכל שלא לן השלחן בלא לחם – יש כאן תמיד.

א. הרמב"ם פסק כתנא קמא. ויש סוברים שהלכה כרבי יוסי (ריטב"א מגילה כא.).

ב. אעפ"י שסידור הלחם והבויכים אינו כשר אלא בכהנים, אין זה חייב על כך מיתה, מפני שאינה עבודה תמה (יומא כד: רמב"ם ביאת מקדש ט,ה).

יצאו והניחו את הלחם על שלחן של זהב שבאולם. הקטירו הבויכין, והחלות מתחלקות לכהנים.

על ארבעת הכהנים, אם היו מן המשמרה היוצאת או מן הנכנסת – ע' שפת אמת; אור שמח תמידין ה,ד.

קסו. א. מניין שמעלים בקודש ואין מורידים?

ב. כיצד יש לנהוג בתלמיד חכם ששכח תלמודו ובת"ח שסרח?

ג. מהו חומר הדין של השוכח דבר ממשנתו?

ד. מהו השיעור המנימלי לקיום חובת תלמוד תורה?

א. מעלין בקודש מכך שעשו ממחנות החטאים – בנפשותם רקועי פחים ציפוי למזבח; בתחילה תשישי מזבח ועתה גופו של מזבח.

ואין מורידין – מן הכתוב ויקם משה את המשכן ויתן את אדניו וישם את קרשיו ויתן את בריחיו ויקם את עמודיו. (יש מפרשים: מכך שאפילו בצחות הלשון הקפיד הכתוב לא להוריד, שנקט לשון 'הקמה' בסוף כבתחילה. וי"מ: מכך שמשנה רבינו עשה הכל בעצמו ללא סיוע אחיו הכהנים. וי"מ: שבתחילה פרס היריעות ולא הורידן בשעת הקמת העמודים והאדנים. רש"י).

ב. ת"ח ששכח תלמודו מחמת אונסו – אין נוהגים בו מנהג בזיון (אשר שברת – ושמעתם בארון. תני רב יוסף, מלמד שלוחות ושברי לוחות מונחים בארון).

אמר ריש לקיש: ת"ח שסרח – אין מבזין (במועד-קטן: אין מנדין) אותו בפרהסיא (וכשלת היום וכשל גם נביא עמך לילה – כסהו כלילה).

מדברי הרא"ש והטור משמע שאם שמועותיו שנואות ביותר – מנדים אותו. ומדברי הרמב"ם יש לשמוע לחלק בין חכם זקן או אב בית דין, שבזה אמר ריש לקיש שאין מנדים בפרהסיא, ובין שאר צורבא מרבנן שמנדים (עפ"י שפת אמת מו"ק יז).

ג. אמר ריש לקיש: כל המשכח דבר אחד מתלמודו – עובר בלאו (השמר לך... פן תשכח). רבינא אמר: בשני לאוין (השמר... פן). רנב"י אמר: בשלשה (השמר לך ושמר נפשך מאד פן תשכח) – במסירם מלבו הכתוב מדבר (ופן יסורו מלבבך), לא מחמת אונסו, כגון שתקפה עליו משנתו (רק). ועוד אמר רבי דוסתאי ברבי ינאי: כל המשמר תורתו – נשמתו משתמרת, וכל שאינו משמר – אין נשמתו משתמרת.

ד. רבי אמי אמר: (אלבא דרבי יוסי), אפילו לא שנה אדם אלא פרק אחד שחרית ופרק אחד ערבית – קיים לא ימוש. וכן אמר רבי יוחנן בשם רשב"י שבקריאת שמע שחרית וערבית קיים. ונחלקו החכמים אם אסור או מצוה לאמרו בפני עם הארץ.

הר"ן (בנדרים ח) כתב שאין הכוונה שנפטר בכך מחיובו, אלא שהחיוב המפורש בתורה הוא זה בלבד. ואין הדבר מוסכם.

ואילו רבי ישמעאל אמר יום ולילה כפשוטו – בכל עת.

דף ק

קסז. א. מה דין לחם הפנים ביום הכפורים שחל להיות בשבת?

ב. יום הכפורים שחל להיות בערב שבת – כיצד נאכל שעיר החטאת של המוספין?

ג. מה דין הלחם ו / או הבזיכין שסודרו שלא בזמנם? מה הדין כשהוקטרו הבזיכין שלא בזמן הראוי?

ד. האם כלי שרת מקדשים את מה שבתוכם שלא בזמנם? האם השלחן מקדש את הלחם שסודר שלא בזמנו הראוי?

ה. מנחה שנקמצה בלילה – מה דינה?

ו. מהו טווח הזמן האפשרי שבין אפית שתי הלחם ולחם הפנים לאכילתם?

א. יום הכיפורים שחל להיות בשבת – לחם הפנים מתחלק לכהנים במוצאי היום (ולא מבעוד יום. מפרשים) ונאכל באותו הלילה.

ב. יום הכיפורים שחל בערב שבת; כיון שהחטאת נאכלת ליום ולילה, והלא אי אפשר לבשלה או לצלותה בשבת וביוהכ"פ – לכך היתה נאכלת במוצאי היום כשהיא חיה. 'הבבליים' [אלכסנדריים היו, אלא שכינם בבליים בגלל מנהגם זה], מפני שדעתן יפה, היו אוכלים אותו כשהוא חי.

ג. סידר את הלחם בשבת ואת הבזיכים לאחר השבת, או שסידר שניהם בשבת והקטיר הבזיכים אחר השבת – פסול.

א. אין הבדל אם הקטיר הבזיכים לאחר שבת זו או לאחר השבת האחרת, פסול (רמב"ם תמידין ומוספין ה, יד).

ב. במקרים הנזכרים אין תקנה להשהות הלחם לשבת הבאה – מפני שנפסל בלינה (רש"י). וי"א שאין נפסל הלחם לגמרי אלא כשסילק הבזיכין, אבל לא סילקם – ישאיר לשבת הבאה (ערמב"ם ה, יב. וכן דייק בחשק שלמה מלשון רש"י).

כיון שהלחם פסול, אין חייבים עליו משום אכילת פיגול, נותר או טומאה, כיון שלא הותר הלחם מעולם וכל שלא היתה לו שעת הכושר – אין חייבים עליו משום אלו.

סידר את הלחם ואת הבזיכים לאחר השבת והקטיר הבזיכים בשבת – פסול, שהרי לא עמדו על השלחן שיעור הזמן הראוי, כיצד יעשה – יניחם לשבת הבאה. [לתירוץ רבא, יש לסלק הלחם מעל השלחן קודם בין השמשות של השבת הראשונה, ולסדרו שוב למחר, שאל"כ ייפסל בעלות השחר כעבור שבעה ימים מאותו לילה. ואולם מר זוטרא ואיתימא רב אשי חולקים. ולשיטתם – משמע ברמב"ם שמשאיר את הלחם על השלחן. ואולם רש"י (ביומא כט) כתב שיסלקנו ויסדרנו בשבת הבאה].
למאן דאמר תנור מקדש ליפסל בלינה – נפסל הלחם בלינה ואין לו תקנה (עפ"י חזו"א כה, ה).

ד. תני אבוה דרבי אבין: כלי שרת מקדשים – את הניתן בתוכם – שלא בזמנם הראוי להקרבנה. ובארו בגמרא שאינם מקדשים אלא ליפסול, שחלה עליהם קדושת הגוף לענין פסול לינה וכדומה, אבל לא חלה קדושה לענין הקרבתם.

ואמר רבה (מחמת הקושיא ממתניתין) שדברים אלו אינם אמורים אלא בלילה שלפני היום שהוא זמנם, כיון שלילה אינו 'מחוסר זמן' וכאילו ניתן בזמן, אבל ניתן ביום אחר – אינו קדוש אף לא ליפסול. הלכך, לחם הפנים שסודר באחד מימות השבוע – לא נתקדש ליפסול, שהרי כאמור 'מחוסרי זמן' הם ואין הכלי מקדש ליפסול אלא בלילה שלפני הזמן. אמנם בהגיע ליל שבת הקרובה, לדעת רבא נתקדשו קדושת הגוף ליפסול בלינה, שהרי לילה אינו 'מחוסר' ז'. ולדעת מר זוטרא ואיתימא רב אשי – לא קדש, כיון שסידרו שלא כמצוותו נעשה כמי שסדרו קוף.

ה. מנחה שנקמצה בלילה; תני אבוה דר' אבין, תצא לבית השריפה.

דוקא אחר עלות השחר (תוס' כאן). ויש אומרים שנפסלים פסול גמור כבר בלילה (עתוס' ותו"י יומא כט; חזו"א זבחים יט, לה).

ואין תקנה להחזיר הקומץ ולחזור ולקמוץ שוב – שכבר נתקדשה ליפסול. משמע מרש"י שזה דוקא כאשר כבר קדש הקומץ בכלי. ואולם התוס' כתבו שאין חילוק אם קידש הקומץ אם לאו.

ו. שתי הלחם נאכלים לא פחות מיומיים מעת אפייתן – לדעת הסובר אפייתן אינה דוחה יום טוב, וכן סתם תנא דידן (וכן פסק הרמב"ם). ולא יותר משלשה ימים – כאשר חל יו"ט להיות אחר השבת, שאז אפייתם מוקדמת לערב שבת.
לחם הפנים – אין פחות מתשעה (כולל יום הסידור ויום הסילוק), שהרי נאפה מערב-שבת ונאכל לשבת הבאה. ולא יותר על אחד-עשר – כאשר חלים שני ימי ראש השנה בחמשי וששי, כי אז נאפה ביום רביעי ונאכל במוצאי שבת הבאה (שהרי אותה שבת הוא יוהכ"פ. ואמנם לא אמרו 'שנים עשר יום' – כיון שבקדשים הלילה נמשך אחר היום שעבר. רש"י. והתוס' פרשו בע"א).
לדברי רשב"ג בשם ר"ש בן הסגן, אפיית הלחם דוחה יום טוב.

פרק שנים עשר; דפים ק – קא

קסח. האם יש פדיון לדברים דלהלן, בטמאים ובטהורים?

א. בהמת הקדש.

ב. עופות.

ג. מנחות ונסכים.

ד. עצים, לבונה, כלי שרת.

א. בהמה תמימה – אינה נפדית. ואפילו הקדישה (באיסור. תמורה ז) לבדק הבית, אין פודים אותה אלא לצרכי מזבח.

משמע לכאורה בגמרא שבאופן זה שהקדישה לבדה"ב, אינה יוצאה מידי מזבח מדרבנן, משום שבהמה תמימה אינה מצויה. וכן מבואר בתוס' (ק: זבחים נט:). ואולם יש מצדדים שהוא דין תורה (ע' משל"מ ושעה"מ ערכין ה,ה, בדעת הרמב"ם שם ה"ז; אחיעזר ח"ב מג, ב. וערש"י גטין לח: ובראשונים).

נפל בה מום קבוע – בין קודם הקדשה בין אחר כך – נפדית.

ודוקא לפני שחיתתה, אבל לאחר שחיתתה כבר נתקדשה קדושת הגוף ע"י כלי ושוב אין לה פדיון בכל אופן (רש"י). ואפילו בעודה מפרסת שהיא בת העמדה והערכה – ע' אחיעזר ח"ב כה, א. וע"ע: רש"ש; 'חדושי הגר"ח על הש"ס'; הר צבי; חסדי דוד על התוספתא רפ"ב).

ב. אין פדיון לעופות, שלא נאמר פדיון אלא בבהמה (כיון שהעופות אינם טעונים כלי, הרי הם קדושים קדושת הגוף).

ואפילו עוף מחוסר אבר אין לו פדיון (תוס' מעילה יב. וע' גם אבנ"ז או"ח שלא. ואולם בספר הר צבי יצא לידון שלהרמב"ם יהא פדיון בעוף מחוסר אבר שאינו יכול לפרות. וע' קרן אורה וחסדי דוד).
ואולם אם קדם מומן (– חסרון אבר) להקדשן – נפדים (תוס' עפ"י תוספתא. וע"ש שצריכים העמדה והערכה. ובמנ"ח (שנד, ה) כתב בדעת הרמב"ם שא"צ, ונפדים גם לאחר מיתה להיסק. וע' גם משנה למלך איסורי מזבח א, י; או"ש מעילה ה, י).

ג. המנחות והנסכים; עד שלא קדשו בכלי – יש להם פדיון, שקדושתם קדושת דמים. לדעת שמואל, וי"א גם רבי אושעיא: נפדים אפילו טהורים. ולדעת רב כהנא, וי"א רבי אושעיא – אינם נפדים אלא כשנטמאו. וכן פסק הרמב"ם.

וכן אמר רבי אלעזר, אלא שחילק ואמר שמנחת חוטא נפדית אפילו טהורה (מחטאתו; על חטאתו – מכאן שעני והעשיר פודה מנחתו ומביא קרבן עשיר). משקדשו בכלי – אין להם פדיון, שקדושתם קדושת הגוף.

ד. עצים ולבונה וכלי שרת – אין להם פדיון. מבוואר בגמרא שמדרבנן הוא, משום שאינם מצויים או משום שנחשבים כטהורים.

יש שכתבו בדעת הרמב"ם שאם נטמאו או נפסלו – יש להם פדיון (עפ"י לחם משנה איסור"מ ו,ה; אבי עזרי אבה"ט יא,ג). ויש סוברים רק אם נפסלו בפסול אחר יש להם פדיון, אך לא כשנטמאו (שעה"מ איסור"מ ו,ד ועוד).

ואולם עצים שנתקדשו בכלי ע"י שיפויין (וכן בקרבן עצים ואלבא דרבי), וכן לבונה שניתנה בכלי – אין להם פדיון מהתורה, שקדשו קדושת הגוף.

א. וכן כלי שרת, לר' נחמיה – אין להם פדיון מהתורה (עפ"י תוס'). ויש חולקים (ע' תוס' מעילה; שעה"מ סוף הל' איסור"מ).

ובספר אור שמח (איסור"מ ו,ד) כתב שלאחר שנעשה בהם עבודה – לכולי עלמא אין להם פדיון מהתורה. והדיון בגמרא אמור רק כל עוד לא נתחנכו בעבודה (וכן משמע בפירוש הראב"ד לתו"כ בחקו"ט ד. וע"ע בקרן אורה כאן ובמעילה יט:).

ב. כלים שנפסלו מעבודה לצמיתות – בשעה"מ (סוף הל' איסור"מ) כתב שיש להם פדיון (וע"ע בני בנימין ח"א לח-לט; יד דוד כאן).

דפים קא – קב

קסט. א. האם עצים ולבונה של הקדש מקבלים טומאה?

ב. האם איסורי הנאה מטמאים טומאת אוכלין?

ג. פיגל בעבודת הזבח או המנחה – האם הקרבן מטמא טומאת אוכלין?

ד. קרבן שנותר לאחר זמנו – האם מטמא טומאת אוכלין?

ה. צריד (= גוש יבש שלא נבלל) של מנחות – האם מטמא טומאת אוכלין, ועושה 'שני' בנגיעתו בדבר אחר?

א. עצים ולבונה שנתקדשו בכלי, אף על פי שאינם אכל, מקבלים טומאה משום חיבת הקודש.

א. פרוש התוס' שעד שלא נתקדשו בכלי, כגון עצים קודם שיפוי ולבונה שלא ניתנה בכלי – מקבלים טומאה מדרבנן, משקדשו בכלי – מהתורה. והביאו מרש"י במקום אחר שלאחר

שנתקדשו בכלי אינו אלא מדרבנן, וקודם שנתקדשו בכלי, אפילו מדרבנן אין מועילה חיבת הקודש. (עתוס' חולין לו ושו"ת הרשב"א ח"א לד).

ויש שתלו דין זה במחלוקת התנאים האם העצים דינם כקרבן גמור אם לאו, שאם אינם כקרבן אין חיבת הקדש מכשירתם לטומאה [ולדעה זו עיקר הכתוב בא ללבונה ולא לעצים] (עתוס' תגובה כד. פירוש המשנה לרמב"ם זבחים פ"ד מה:); רמב"ם טומאת אוכלין י,יז; מג"ח קמה,ו; גוב"ק יו"ד ד; חדושי הגר"ח הלוי פסוק"מ יח,יב).

ב. קידוש העצים בכלי; התוס' (כאן ובזבחים לד) מפרשים דהיינו על ידי השיפוי המתקנם למערכה, שהיה נעשה בקרדום מיוחד של הקדש. ויש מפרשים בחתייתם במחתה על המזבח עם הגחלים (ערש"י זבחים לד. ד"ה שקדשו). ויש מהאחרונים שכתב שהעצים שהניחום על המזבח

חיבת הקודש מכשירתם, שהמזבח מקדש לא פחות משאר הכלים (עפ"י שפת אמת. ואולם בספר מקדש דוד (יא) כתב להוכיח שאין על העצים שעל המזבח אלא קדושת דמים).

ב. לדברי חכמים, איסורי הנאה כולם מטמאים טומאת אוכלין. רבי שמעון אומר: איסורי הנאה שלא היה להם שעת הכושר, כגון ערלה וכלאים וכו' – אינם מטמאים טומאת אוכלין (מכל האכל אשר יאכל – אוכל הראוי להאכילו לאחרים, הוא בלבד מטמא טומאת אוכלין), אבל היתה לו שעת הכושר, כגון בשר בחלב שוקדם שבושלו ביחד היו מותרים – מטמא טומאת אוכלין. הלכה כחכמים.

ג. זבח או מנחה שנתפגלו; לדעת חכמים, מטמאים טומאת אוכלין בכל אופן. לרבי שמעון, זבח שפיגלו בו בשחיטה [או בזריקה – לרב אשי], אינו מטמא ט"א לפי שלא היתה לו שעת הכושר. ובמנחה, אם הקדישה במחובר שמעולם לא היתה אוכל הראוי לאכילה – אינה מטמאה [ואפילו לפי הדעה שאפשר לפדות מנחות טהורים עד שלא קדשו בכלי – כיון שאין מצוה לפדותן ולא פדאן, אין דנים אותה כמי שהיתה לה שעת כושר להיותה ראויה לאכילה]. ואם הקדיש לאחר שנתלש, הואיל והיתה לה שעת הכושר – מטמאה טומאת אוכלין.

ד. נותר; לחכמים, מטמא ט"א. ולרבי שמעון, לן קודם זריקה – אינו מטמא. [בתחילה העמידו זאת רק כשלא היה ראוי ליזרק, שלא היתה לו שהות ביום. ולבסוף אמר רב אשי אפילו נראה לזריקה – כיון שלא זרק, אין כאן 'שעת הכושר']. לן לאחר זריקה – מטמא, שהיתה לו שעת הכושר. ואם נוגע בדבר אחר – נעשה זה שני לטומאה. אלא שאפשר שמן התורה אינו עושה שני רק הוא עצמו פסול ותו לא, ומדרבנן עושה שני, ואם נגע בקודש, תולין ולא שורפין (כן מבואר בגמרא שהשוו זאת לבעית ריש לקיש שבסמוך).

ה. צריד של מנחות הריהו טמא טומאת אוכלין הגם שלא הוכשר במשקה – משום חיבת הקודש. ונסתפק ריש לקיש האם מונים בו ראשון ושני. ופרשו בגמרא שספקו על דין תורה, אבל מדרבנן ודאי עושה שני. (ונפ"מ שאין שורפים קדשים בטומאה דרבנן אלא תולין, עד שתעובר צורתן. עפ"י רש"י).
א. לרב יוסף (בחולין לו:), הספק הוא אף כלפי דין דרבנן, האם עושה 'שני' אם לאו (עפ"י תוס').
ב. ספקו של ריש לקיש עלה ב'תיקן' (בחולין לו). ובירושלמי (חגיגה ג, ב) פשוט לקולא מיתור הכתוב. להלכה פסק הרמב"ם (אבה"ט ח, ג) שמונים בו ראשון ושני [לכאורה היינו מדרבנן. ע' כס"ג]. והראב"ד (וע' גם ר"ח פסחים כ) כתב שהוא ספק, ולקולא (ע' באור שיטתו בחזו"א ידים ז, יד).
ג. נטמא הצריד בטומאה דרבנן, אפשר שאף מדרבנן אינו עושה ראשון ושני (ע' כס"מ אבות הטומאות יב, יג – בדעת הרמב"ם).

ד. יש מן הראשונים שסוברים שאם המנחה כולה נבללה ונשאר בה דבר יבש מועט, אותו דבר הוכשר לקבל טומאה מדין 'צירוף כלי', והנידון כאן אינו אלא כשהמנחה כולה יבשה ולא בלולה. ואולם יש סוברים שאין מועיל 'צירוף כלי' אלא לענין טומאה ולא לענין הכשר לקבלת טומאה (עתורי"ד פסחים כ. תוס' ותורא"ש ושו"ר חולין לו.).
ה. עוד בדיני הכשר לקבלת טומאה בבשר קדשים – בפסחים כ.

קע. סברת 'כל העומד ליעשות כעשוי דמי', לענין מה היא מוזכרת בסוגיא, ומהם חילוקי השיטות השונות?

רבי שמעון סובר 'כל העומד לפדות – כפדוי דמי' ולפיכך פרה אדומה מטמאה טומאת אוכלין [בניגוד לשאר איסורי הנאה שלא היתה להם שעת הכושר – שאינם מטמאים טו"א לדעתו], כיון שעומדת היא לפדות אפילו על גבי מערכתה, אילו מצא אחרת נאה הימנה.

עוד אמרו בגמרא בתחילה (ואפשר שכן היא דעת כמה חכמים אליבא דאמת – ע' תד"ה דאי) שכמו כן יש לומר לר"ש 'כל העומד ליזרק כזרוק דמי', לענין קרבן שנראה לזריקה שאפילו לן הדם או נתפגל בזריקה – מטמא טומאת אוכלין, כיון שנראה שעה אחת לזריקה והיה עומד לכך. ואולם רב אשי אמר שאין אומרים סברא זו אלא לענין פדיה ולא לענין זריקה, שמחוסר מעשה הוא.

ואולם אם לבסוף נזרק הדם בהכשר, אפשר שמודה רב אשי שכבר משנראה ליזרק נידון כזרוק (עפ"י תוס').

דם קרבן שהיה עומד ליזרק – יצא מידי מעילה לדברי ר' יהושע, שנחשב שהיתה לו שעת התר לכהנים כיון שהיה עומד ליזרק ולהאכל [ואמרו שרב אשי מודה לזה, כי לענין מעילה די בכך שהיה ראוי להיות מותר לכהנים וכבר יצא מידי קדשי ה', ושוב אין חזרת קדושתו לענין מעילה].

המביא אשם תלוי ושחטו והדם נתון בכוס מוכן לזריקה, ועתה נודע שלא חטא; רבי יוסי אומר: הדם יזרק והבשר יאכל. ופרש רבא שטעמו כשיטת רבי שמעון, וכאילו כבר נזרק הדם ונודע לו אח"כ, שכשר. ואמנם דחו בגמרא טעם זה אליבא דרב אשי, ופרשו טעם אחר בדברי רבי יוסי [שכלי שרת מקדשין את הפסולים ליקרב בכגון זה].

נותר ופרה אדומה, כיון שהם עומדים לשריפה, לכאורה אינם מטמאים טומאת אוכלים לרבי שמעון שהרי הם כאפר. אך מפני חיבת הקודש – מטמאים [ואף מונים בהם ראשון ושני, אך אולי רק מדרבנן]. מבורר בסוגיא שבמקום שאין מצוה בדבר, לזרוק / לפדות – אין שייכת סברת 'כל העומד' בגלל האפשרות גרידא.

א. אולם אם עומד הדבר להעשות מצד המציאות, גם אם אין בדבר סרך מצוה – כעשוי דמי.

ואפשר שבזה גם רב אשי מודה שאף במחוסר מעשה כגון בזריקה אומרים כן (עפ"י שער המלך גירושין ד, ב).

ב. להלכה כתבו הפוסקים דקיימא לן כשיטת ר' שמעון לנקוט סברת 'כל העומד' (ע' באבן העזר קכד). ואולם אין הדבר מוסכם על דעת הכל (ע' חלקת מחוקק ופרי חדש שם; שער המלך גירושין ד, ב – בדעת הרמב"ם שהלכה כרבנן, ושיש לחוש לשיטה זו למעשה).

ולענין זריקה, אין אומרים 'כזרוק דמי' (ערמב"ם פסחמ"ק ד, יט; רד"ל ושפ"א כריתות כד; אג"מ יו"ד ח"ב פח).

ג. עוד בפירוט דין אשם תלוי כשנודע שלא חטא – בכריתות כג"כד.

דף קב

קעא. המביא מנחה בשינוי ממה שנדר – מה דינו באופנים דלהלן?

א. 'הרי עלי במחבת' והביא במרחשת, או להפך – במרחשת והביא במחבת.

ב. 'הרי זו במרחשת' והביא במחבת, ולהפך.

ג. 'הרי עלי שני עשרונות בשני כלים' והביא בכלי אחד, וכן להפך.

ד. 'הרי אלו בשני כלים' והביא בכלי אחד, ולהפך.

א. 'הרי עלי במחבת' והביא במרחשת, או להפך – מה שהביא הביא וידי נדרו לא יצא. כן סתמה משנתנו.

רבי שמעון אומר (בבב"א): יצא (דקביעותא דמנא – לאו כלום הוא).

ב. 'הרי זו במחבת' / במרחשת' והחליף – פסולה (ונתקדשה בכלי ליפסול). רבי שמעון מכשיר (כן אמרו בגמרא לעיל ג. וכו' ברש"י כאן).

בשפת אמת (ג) צדד שלפי המסקנא אפילו לר"ש פסולה. ובוה יישוב קושית התוס'.

ג. 'הרי עלי שני עשרונים בשני כלים' והביא בכלי אחד – מה שהביא הביא וידי חובתו לא יצא. וכן להפך. יש שדנו כשהביא בכלי אחד יצא עכ"פ במקצת נדרו, וא"צ להביא עוד אלא עשרון אחד נוסף (ע' שפ"א וחדושי הגר"ס).

אמרו לו: בשני כלים נדרת, ולא חש לדבריהם ונתנו לכלי אחד – הרי זה כשני מנחות שנתערבו (שנראה שאין כוונתו לנדבה אחרת), הלכך אם אפשר לקמוץ מכל אחד בפני עצמו – כשר, ואם לאו פסול.

נראה מהתוס' שזה רק כאשר היו בשני כלים וחזר ונתן לכלי אחד, אבל אם מעולם לא היו בשני כלים – לעולם פסול (שפ"א וז"ת).

והוא הדין להפך, אמרו לו בכלי אחד נדרת, והקריבן בשני כלים – פסולים.

שמע לדבריהם וחזר ועשא כראוי – כשר.

אפילו כבר בללן בשני כלים של קודש (עפ"י חזו"א וזבח תודה). ויש חולקים.

רבי שמעון מכשיר בכל זה.

ד. 'הרי אלו בשני כלים' / בכלי אחד' והחליף – פסול (משום מנחה חסרה או יתרה. ועוד, שריבה או מיעט בקמצים. רש"י). רבי שמעון מכשיר.

כשאמר 'אלו בשני כלים' ונתן בכלי אחד, דינו כשני מנחות שנתערבו, הלכך אם יכול לקמוץ מכל אחת בפני עצמה – כשר (רש"י ותוס').

במה דברים אמורים, כששינה מדבריו שבשעת הנדר, אבל אם נדר מנחה סתם ורק בשעה שהפריש פרש 'אביא לשם נדרי במחבת' וכיו"ב – כשר (כאשר נדרת – ולא כאשר הפרשת).

מהרמב"ם משמע שהוא הדין אם בשעת הפרשה נתן בשני כלים, וחזר והביא בכלי אחד – לא נקבעו בהפרשה. ונראה שהוא הדין במחבת ובמרחשת. אלא שצ"ע מדוע לא קידשן הכלי ליפסול (וזבח תודה). ובחזו"א (כט, ב) פרש דברי הרמב"ם כפרש"י, והנתינה בכלי שכתב הרמב"ם – היינו בכלי חול מביתו, אבל קדושת כלי אכן קובעת.

ובספר שפת אמת כתב בדעת הרמב"ם שדוקא כשהפריש ולא דיבר כלום, אבל הפריש בפה – אפשר שהרי הוא כנודר עתה, ואסור לשנות.

דף קג

קעב. א. האומר 'הרי עלי מנחה מן השעורים' / מן העדשים' – מה דינו? ומה הדין בשאר שינויים שפרש בנדרו להביא מנחה שלא כדינה?

ב. מה דין הנודר מנחה של ששים ואחד עשרון?

א. 'הרי עלי מנחה מן השעורים' – יביא מן החטים. רבי שמעון פוטר, שלא התנדב כדרך המתנדבים.

רבי יוחנן (וכן חזקיה – לאחר חזרתו) העמידה אפילו לדעת בית הלל שהאומר 'הריני נזיר מן הגרורות' אינו נזיר – כי כאן מדובר באומר אילו הייתי יודע שאין נודרים כך, הייתי נודר כראוי, מן החטים, הלכך אין כאן חרטה ולא שום פתח לנדרו. אמנם לבית שמאי שאמרו הרי זה נזיר, אף כאן אפילו לא יאמר 'אילו

הייתי יודע... – מביא מנחה כדינה, שהם סוברים 'תפוס לשון ראשון' וכיון שהתחיל ב'הרי עלי מנחה' – כבר נתחייב.

וכיון שסיבת חיובו מפני טעותו שסבר אפשר להביא מנחה משעורים, הלכך אם נדר 'מנחה מן העדשים', היות ואדם יודע שאין מנחה מן העדשים – אין בדבריו כלום. וזהו דוקא לבית הלל, אבל לב"ש שנוקטים תפוס לשון ראשון – אין חילוק בין 'שעורים' ל'עדשים'.

אם אמר טעיתי וסברתי שיש מנחה מעדשים, ואילו הייתי יודע שאין הדבר כן הייתי אומר 'חטין' – כתב החזו"א שלדעת חזקיה פטור כיון שדבריו דברי הבאי הם, ואילו לרבי יוחנן חייב להביא מנחת חטים, וכן פסק הרמב"ם (וע' לקוטי הלכות).

כמו כן אמר זעירי, אם לא הזכיר בנדרו 'מנחה' אלא סתם 'הרי עלי שעורים' (ולפירוש אחד ברש"י (וברגמ"ה וכ"ה ברי"ד), אפילו הזכיר מנחה אלא שאמר בלשון סמיכות: 'מנחת שעורים'. וכן כתבו הפוסקים) – אינו חייב להביא מנחת חטים.

לדעת הרמב"ם דין זה אמור גם לדין כשאומר 'אילו הייתי יודע...' / ואולם להראב"ד, וכן משמע מרש"י בלשון אחת, דברי זעירי אמורים רק לבית שמאי, אבל לבית הלל כשאומר 'אילו הייתי יודע הייתי אומר חטים', אין חילוק אם הזכיר מנחה אם לאו.

הוא הדין לשאר נדרים כיו"ב, כגון שנדר להביא מנחה מקמה, או שאמר בלא שמן ולבונה, או של חצי עשרון – מביא עשרון סולת עם שמן ולבונה – לבית שמאי בכל אופן, ולבית הלל – באומר 'אילו הייתי יודע...' / ואם לא פרש 'מנחה' – פטור. רבי שמעון פוטר בכל אופן, שלא התנדב בדרך המתנדבים.

מוכת בתוס' (קד) שזה דוקא באומר 'הרי עלי', אבל היה לפניו חצי עשרון ואמר 'הרי זו למנחה' – אין מחייבים אותו להשלים לעשרון. ולכאורה הוא הדין לכל כיו"ב, כגון קמה, או סלת שעורים (עפ"י זבח תודה).

נדר מנחה של עשרון ומחצה – לתנא קמא יביא שנים, ולר"ש פטור. והעמידו בגמרא זאת כשאמר 'הרי עלי מנחה חצי עשרון ועשרון', אבל אם הקדים 'עשרון', הרי באמרו 'חצי עשרון' לאו כלום הוא, ופטור מאותו חצי.

- א. ברמב"ם משמע שאפילו הקדים 'עשרון' אלא שאמר שכוונתו לשתי מנחות, אחת של עשרון ואחת של חצי עשרון – מביא שנים (כן באר דבריו בחזו"א, ופרש כן כוונת הגמרא).
- ב. הדעת נוטה שלר"ש מביא עשרון בלבד, ואולם התוס' כתבו שפטור לגמרי (שפת אמת).

ב. 'הרי עלי ששים ואחד עשרון' – מביא ששים בכלי אחד ועוד אחד בכלי אחד, שאין מנחה למעלה מששים עשרון.

- א. נראה לכאורה שרשאי כמו כן להביא בס"א כלים (ריד"ו שיחי').
- ב. הטעם שאמר רבי שמעון, לפי שאינו ראוי לבילה – מדברי רש"י כאן (דלא כרש"י בדף יח) מבואר שזהו רק לפי הדעה שנותן לוג אחד לכל המנחה, אבל לפי הדעה שכמות הלוגין משתנה בהתאם לעשרונות – יכול להביא בכלי אחד. אך לפי הטעם שאמר רבי יהודה, לעולם אין היחיד מביא מנחה אחת של יותר מששים – שדיו ליחיד שיפחות מן הציבור אחד. ואפשר שכן הדין לדברי הכל, שקבלה היתה בידם לדין זה בכל אופן, הגם שטעמו של ר"ש אינו מיושב אלא לדעה אחת (עפ"י מפרשים – ע' יד דוד ושפ"א).
- ג. יש לעיין לרבי שמעון, כשקבע ס"א בכלי אחד האם פטור משום שלא התנדב בדרך המתנדבים, או שמא הרי קביעות מנא לר"ש לאו כלום הוא. (הרי"ד ויזר).

דפים קג – קד

קעג. האם דם נבילה מטמא?

נחלקו תנאים בדבר; רבי יהודה סובר שמחלוקת בית שמאי ובית הלל היא, שב"ש מטהרים ובית הלל מטמאים (מדרבנן. ראב"ד) משום טומאת נבילות. וכן הורה רבי יהודה למעשה בבית רבי, שמטמא – כבית הלל. ושיעורו ברביעית, הואיל ויכול לקרוש ולעמוד על כזית. ואולם העיד ר' יהושע ור' יהושע בן בתירא שטהור (ולא נחלקו ב"ש וב"ה בדבר זה. רי"ד).
א. הרמב"ם פסק שדם נבילות טהור. ונחלקו ראשונים האם יש בו טומאת משקין או טהור לגמרי. ובשפת אמת צדד שממשמעות דברי התוס' נראה שפסקו שטמא.
ב. הדם אינו מצטרף עם בשר נבילה לטמא, לפי שאין שיעוריהם שוים (תוס').
ג. לדברי הכל הדם אינו בכלל 'בשר', שאף המטמאים דם נבילות לא טימאו אלא משום לימוד מיוחד (עפ"י תוס' שבת עז. ופסחים כב.).

דף קד

קעד. א. מה דינו של המתנדב לוג אחד לנסכים ; שני לוגין / שלשה וכו' עד אחד-עשר?

ב. מה דינו של המתנדב יין ושל המתנדב שמן?

ג. מה דין המתנדב מנחה סתם?

ד. אלו קרבנות נדבה באים בשותפות ואלו אינם באים אלא ביחיד?

א. אמר רבא: מתנדב אדם מנחת נסכים בכל יום.

המתנדב לוג אחד לניסוך – אינו קרב, וכן שנים, עד שיושלם לשלשה לוגין שהוא שיעור ניסוך הקטן ביותר שמצאנו בתורה.

אם אמר 'הרי עלי', התוס' צדדו שחייב למלא את השיעור לדעת חכמים דלעיל (קג), אבל ב'הרי אלו' – אינו חייב. וברמב"ם משמע שגם ב'הרי עלי' אינו חייב להשלים, ואפילו קדושת דמים לא חלה על מה שנדר. ומרש"י משמע שהדבר תלוי בספק הגמרא דלהלן, האם יש קבע לנסכים, כי אז חייב להשלים, אם לאו (עפ"י לקוטי הלכות).

המתנדב שלשה לוגין, ארבעה וששה, ומעלה – ראויים לניסוך (שיעור נסכי כבש – שלשה לוגין, ושל איל – ארבעה, ושל פר – ששה. ושבעה לוגין – צירוף נסכי כבש ואיל, שמונה – שני אילים, וכן הלאה). חמשה – אין מתנדבים, שאין זה שיעור הראוי לניסוך. ואם נדב חמשה – נסתפקו בגמרא האם יכול לנסך ארבעה מתוכם, והחמשי יישאר עד שיצטרף עם אחר, או שמא יש קבע לנסכים וכל החמשה לא ייקרבו עד שייצטרפו לשיעור הראוי. רבא הוכיח שאין קבע לנסכים, ואילו אביי נשאר בספק, וכן רב אשי רצה להוכיח ממתניתין שיש קבע לנסכים ודחו הוכחתו.

לפי הצד שיש קבע לנסכים, נסתפק אביי כשנדר אחד-עשר לוג, האם הם קרבים כיון שראויים לנסכי שני אילים ולכבש, או שמא כוונתו היתה לנסכי שני פרים, ולא ייקרבו עד שימלא לוג נוסף. ועלה ב'תיקו'. (אבל לרבא אין מקום לספק, כיון שאין קבע לנסכים ומקריב כל מה שראוי לבוא בצורה כלשהי). להלכה יש לחוש שיש קבע לנסכים. ואולם בשנדר אחד-עשר נפסק לקולא, שכן משמעות פשטות המשנה, שמששה ולמעלה יכול לנדב לכתחילה (עפ"י לקוטי הלכות. וע' שפ"א).

- ב. מתנדבים יין. [ומנסכו לספלים בפני עצמו ויורד לשיתין (כן דייקו לעיל עד: מהמשנה) ולשמואל (שם ובזבחים צא:), מזלפו על גבי האשים].
- שמן; לרבי עקיבא, אין מתנדבין שמן לפי שאינו בא בפני עצמו אלא כלול בסולת. ולר' טרפון – מתנדבים [וקומצו ומקטיר הקומץ, ושיריו נאכלים (זבחים צא:). ולאביי (שם) השמן כליל לאשים].
- א. הלכה כרבי טרפון, הואיל וסתם התנא (לקמן) כמותו. וקומץ ושיריו נאכלים (רמב"ם; לקוטי הלכות).
- ב. נראה שאין מתנדבין סולת לבד. וצ"ע (שפת אמת).
- ואפשר לנדב סולת ושמן ללא יין (עפ"י רש"ש ושפת אמת [וכן יש להוכיח מלקמן קו רע"א שמקשה 'והאיכא נסכים' ומתרץ דלשתין אולי, ושוב מקשה 'והאיכא מנחת נסכים' – ומאי קושיא, כיון שיש במנחת נסכים יין דלשתין אולי, א"כ אין זה בכלל נדרו, אלא ע"כ לומר דהקושיא ממתנדב סלת ושמן בלא יין שכולה למובח. הרי"ד ויור שליט"א). וע' בשפ"א ובגליונות קה"י לעיל צא).
- ונראה שמנדב אדם מלח, הגם שאינו בא בפני עצמו – כשמן (חזו"א לג, טו).
- ג. המתנדב מנחה סתם – יביא אחת מחמש מנחות הנדבה; סולת, מחבת, מרחשת, חלות או ריקקין (– מאפה תנור). רבי יהודה אומר: יביא מנחת הסלת, שהיא מיוחדת שבמנחות. מנחת נסכים לא יביא אלא אם פרש בנדבתו 'מנחת נסכים'.
- ד. עולה – בין בהמה בין עוף, ואפילו פרידה אחת באה בשותפות. וכן שלמים – באים בשותפות. אבל קרבן מנחה אינו בא נדבה אלא על ידי היחיד (ונפש).
- [ואולם המתנדב מנחה ומת – בניו מביאים אותה, שלא קנאוה להקרות על שמם (לעיל ה)].
- א. מלשון המשנה נראה לדייק שרק עשרון אחד אינו בא בשותפות, אבל שני עשרונים – אפשר. ואולם הרמב"ם שינה וכתב שאין שנים מביאים מנחה בשותפות. וצריך עיון לדינא (שפת אמת).
- ב. נסכים; נראה ודאי שבאים בשותפות, כיון שהקרבן בא בשותפות. ונראה שהוא הדין יין, יכולים לנדבו בשותפות. אבל שמן, לפי מה שלמד רבי טרפון (בזבחים צא:), מקרבן מנחה, נראה שאינו בא בשותפות, כמנחה (עפ"י שפת אמת).

פרק שלשה עשר; דפים קד – קה

- קעה. מה דין הנדר באופנים דלהלן?
- א. 'הרי עלי עשרון' / 'עשרונות'.
- ב. פרשתי בנדרי כמה עשרונות ואיני יודע מה פרשתי. פרשתי מין מנחה ואיני יודע איזו פרשתי.
- ג. 'הרי עלי מנחה' / 'מין מנחה' / 'מיני מנחה'.
- ד. 'הרי עלי מנחות' / 'מין מנחות' / 'מיני מנחות'.
- א. 'הרי עלי עשרון' – יביא אחד. 'עשרונות' – יביא שנים.
- על שני הדינים אמרו 'פשיטא' ואין צריך לומר (וע' תוס' קו. שו"ת הרא"ש ו, יט; טהרת הקדש כאן).
- יש מי שמחלק ואומר שאין לילך אחר המשמעות המנימלית אלא בדבר שאין לו קצבה למעלה, אבל אם יש לדבר סוף – יש להחמיר בנדרים לתפוס המשמעות הרחבה ביותר (תומים). ואולם הגרעק"א (ע' חדושי רעק"א קו:) חולק.

ב. פרשתי כמה עשרונות ואיני יודע מה פרשתי – יביא ששים עשרון, שהיא הכמות הגדולה ביותר האפשרית של מנחה אחת.

נראה פשוט שאם יודע שלא נדר יותר מכמות מסוימת – אינו מביא אלא מה שנתון בספק, וכמו שאמרו להלן קו: 'עד שיאמר לא לכך נתכוונתי'.

הערת הרי"ד: הוא הדין כשאינו יודע שהכמות הגדולה האפשרית היא 60, א"כ בכלל ספקו גם למעלה מזה, ויצטרך להביא מנחות בכמה כלים עד שיאמר לא לכך נתכוונתי.

לדעת רבי מביא ששים מנחות, מאחד ועד ששים (דקביעותא דמנא – מלתא). ואמר רבי יוחנן (עפ"י רש"י. וצ"ע בשיטת הרמב"ם – ע' במפרשים) שדברי רבי אמורים רק כשקבעם בכלי אחד, אבל אם פרש עשרונות ולא קבעם בכלי אחד – מביא ששים עשרונות בששים כלים.

להלכה נראה שאין צריך ששים כלים אלא רק אליבא דרבי (ע' חק נתן ועוד).

פרשתי מנחה ממין מסוים ואיני יודע איזוהי – יביא חמשת סוגי מנחות-הנדבה; סולת, מחבת, מרחשת, חלות ורקיקין (שניהם מאפה תנור). ואם אינו זוכר הכמות שפרש – מביא ששים עשרון מכל אחת מחמשת המנחות, וכן"ל [ואינו מביא מנחת נסכים, שבסתמא אין דעתו על המנחה הרגילה לבוא בגלל זבח וכו']. לרבי ירמיה, לדעת רבי שמעון שמנחת מאפה תנור יכולה לבוא מחלות ורקיקין במשולב, צריך להביא כל הצורות האפשריות, כגון 9 חלות ורקיק, 8 חלות ושני רקיקין וכן הלאה. (ולר' מאיר: 11 חלות ורקיק, 10 חלות ו-2 רקיקין...). אבל אביי אמר שגם לר' שמעון די בשתי מנחות מאפה, אחת של חלות ואחת של רקיקין, וע"י תנאי שיעלה לו לפי מה שנדר [וזה מתיישב רק לשיטת ר' שמעון בן יהודה, שלעולם מותר השמן של הרקיקין מתחלק לכהנים. אבל לדעת החולקים, אין לו תקנה זו משום מותר השמן, כמבואר בגמרא. ואפשר שבמדה ואינו זוכר הכמות, לפי מש"כ רש"י (קג: במשנה) שר"ש סבר כראב"י א"כ יש תקנה גם אם לא נסבור כר"ש בן יהודה, שהרי מלוג אחד לששים עשרון אין מותר כלל (הרי"ד ויזר)].

צ"ע כשמביא מנחת מאפה-תנור של ששים עשרון, האם מחלק הכמות כולה לעשר חלות או שמא כל עשרון מחלק לעשר. וכן צ"ע לראב"י שמביא לוג אחד לכל הכמות, כיצד ניתן הדבר במנחת מרחשת, הלא אין כאן מעשים רוחשים (שפת אמת).

ג. 'הרי עלי מנחה' / 'מין (ה)מנחה' – מביא מנחה אחת מאיזה מין שירצה. ר' יהודה אומר: יביא מנחת סולת שהיא המיוחדת שבמנחות שאין לה שם לווי.

פסק הרמב"ם כתנא קמא. ואולם יש שמשמע מדבריהם שנקטו כר' יהודה (ע' זבח תודה).

'מיני מנחה' – נסתפק רב פפא מהי משמעות דבריו, האם מין אחד ממיני מנחה, או כמה מינים. ולא נפשטה בעייתו.

ויש לפסוק לחומרא, להביא שתי מנחות משני מינים ויאמר שאם אינו חייב, המנחה השניה תהא נדבה (רמב"ם; לקוטי הלכות).

ומשמע בגמרא שלר"ש שאומר מנחת מאפה-תנור יכולה לבוא בשילוב חלות עם רקיקין, משמעות דבריו להביא מנחה זו, שיש בה שני מינים.

ד. 'מנחות' – יביא שתי מנחות.

בין ממין אחד בין משני מינים (עפ"י כס"מ ושפ"א וזבח תודה. והעירו מדקדוק לשון רש"י). וצ"ע לר' יהודה האם חייב להביא שתיהן סולת.

'מין מנחות' – יביא שתי מנחות ממין אחד.

יש מי שצדד [לולא דברי רש"י] שיכול להביא אף משני מינים (חדושים ובאורים יא.ד).

וצ"ע לר' יהודה כנ"ל.

'מיני מנחות' – שתי מנחות משני מינים.

דף קו

קעו. א. באלו דינים נוגעת השאלה האם במקום הספק לאדם כמה עשרונות נדר, יכול הוא להביא מנחה גדולה שנכללת בתוכה הכמות שנדר, אם לאו?

ב. 'הרי עלי למזבח' / 'הרי עלי לבונה' / 'הרי עלי למזבח' – מה דינו? ומה הדין כשפרש בנדרו מה להביא ועתה אינו יודע מה פרש?

א. הבאת כמות גדולה (ששים עשרון) כדי לצאת ידי נדרו, כשאינו יודע כמה נדר, תלויה בשאלות דלהלן; – ראשית כל תלוי הדבר אם קבע מנחתו בכלי אחד אם לאו, שאם קבע הרי לדעת רבי קביעות דמנא – מלתא היא, הלכך צריך להביא מה שנדר בכלי אחד ואינו יכול לחלקו לכלים קטנים.

יש לדייק שזה רק לדעת רבי אבל לרבנן – לאו מלתא היא (ערש"י במתניתין קד: ובמפרשים. וכן

כתבו בשיטת הרמב"ם).

ואם לא קבעם בכלי אחד – יכול להביא ששים עשרונות בששים כלים, ומתנה שהכמות שנדר תעלה לנדרו, והשאר – מנחת נדבה.

כאשר מביא כמות גדולה בכלי אחד לצאת מידי ספקו – אזי, אם מתנה שכל הכמות העודפת תהא לחולין – באנו לשאלת הכנסת חולין בעזרה [שרב חסדא רצה לתלות בה את מחלוקת רבי ורבנן, ורבה (כ"ג התוס') אמר שלדברי הכל אסור הדבר].

א. באופן זה, הקמיצה צריכה להעשות על דעת החלק שנתקדש בלבד ולא על החולין (עפ"י רש"י.

ואולי מסתמא הכי הוא וא"צ מחשבה מפורשת).

ב. גם אם מותר להכניס לעזרה, אין יכול לעשות כן אלא לדעת חכמים שלכל עשרון נותן לוג, אבל לראב"י שלעולם נותן לוג אחד בלבד, הלא אם נדר פחות מששים נמצאת מנחתו חסרה שמן, שהרי חלק ממנו בלול עם חולין (עפ"י תוס').

ג. לדעת האוסרים להכניס חולין בעזרה, נחלקו הראשונים אם מהתורה אסור או מדרבנן (ערש"ב

ב"ב פא: שני פירושים; ראשונים שם ובחולין קל: תוס' ור"ג לעיל מח).

ואם מתנה שהכמות העודפת על הנדר – אם ישנה – תהא לנדבה; אזי, לרבה תלוי הדבר בשאלה האם מותר לערב חובה בנדבה, שלחכמים מותר ולרבי אסור.

צריך עיון להלכה, האם מותר לערב חובה בנדבה. והרמב"ם השמיט זאת (עפ"י שפת אמת).

ולדעת המתירים כך יעשה: יקמוץ שני קמצים אחד לשם חובתו הראשונה ואחד לשם מנחת נדבה [והקומץ – בדעתו של כהן תלוי, הלכך יאמר שקומץ ראשון יהא כולו מחלק החובה, והשני – כולו של נדבה]. וצריך להקטיר תחילה הקומץ שקמץ לשם מנחת החובה ואח"כ הקומץ השני, ומתנה שאם כל הכמות היא של חובה והרי ע"י קמיצה הראשונה נעשה כל השאר 'שיריים', יהא הקומץ השני כעצים בעלמא. [אבל להפך אי אפשר, שאם יקטיר תחילה הקומץ שקמץ לשם נדבה, שמא כולה חובה והרי נחסרו שיריי המנחה בין קמיצה להקטרה, ושוב אין יכול להקטיר עליהם הקומץ].

ואולם תנאי כזה שנוי במחלוקת ר' אליעזר וחכמים, האם ניתן להקטיר שירים בתורת עצים.

אך גם לחכמים יש תקנה אחרת – להפריש עשרון נוסף על הששים בכלי אחר, וכשקומץ ממנו מגיעו לכלי הגדול (וערש"י ותוס' בפרטי הנגיעה. וע"ע מלאכת יו"ט). אמנם גם לדעת הסובר שאפשר להעלות השירים לשם עצים, עדיין אין יכול לעשות כן אלא לדעת חכמים שלכל עשרון נותן לוג שמן, אבל לראב"י שנותן לוג אחד לכל מנחה, בין גדולה בין קטנה, הלא עדיין הוא בספק שמא נדר מנחה של ששים ודינה בלוג אחד, שמא נדר פחות מכן, והלא יש כאן שתי מנחות וצריך שני לוגין. (ולרבא – בשאלה זו נחלקו רבי וחכמים). אופן נוסף אפשרי, לא בדרך תנאי וללא שתי קמיצות, ואעפ"כ אפשר שיוצא ידי נדרו, לפי הדעה שהנודר קטן והביא גדול יצא (ובזה נחלקו רבי וחכמים לדעת רב אשי, כפי שנחלקו בדבר לענין ובח). א. פסק הרמב"ם (מעה"ק טז) כחכמים, שקטן והביא גדול – יצא. ב. ישנו אופן נוסף – להביא ששים בכלי אחד ועוד עשרון בכלי אחר, ולהתנות שהנותר על הנדר הקודם, אם ישנו, והעשרון הנוסף בכלי השני – יהא בא בתורת נדר אחר, ואופן זה אפשרי אף למ"ד אסור לערב חובה בנדבה, כי הלא שתי חובות הן – אלא שאין לנו לעשות תקנה זו, משום 'טוב אשר לא תדור' (עפ"י תוס').

ב. 'הרי עלי עצים' – לא 'פחות משני גזרי עצים' – שתי בקעיות גדולות, שהיו מעלים על המזבח עפ"י רש"י.

נדר 'עץ' – יביא גזר-עץ אחד (תוס' עפ"י שקלים יא). לדעת רבי, הרי זה קרבן גמור וטעון קמיצה (רבא). והשירים נשרפים על המזבח. (תוס') ומלח והגשה. ולדברי רב פפא טעונים עצים אחרים להבעירן, כשאר כל קרבן. משמע בפירוש רגמ"ה שלרבי אין השיעור בשני גזירין אלא מלא קומצו יקטיר (וכיוון לסברא זו בשפת-אמת. ע"ש). ואולם התוס' (כ:) הביאו מהתוספתא שגם לרבי מביא שני גזירין (וע' ב'חדושי הגרי"ד').

'לבונה' – לא יפחות מקומץ (והרים ממנו בקמצו... ואת כל הלבנה – מקיש לבונה להרמה דמנחה). [נחלקו החכמים (בשקלים יא) האם שיעורו לפי יד הבעלים או לפי יד הכהן]. 'הרי עלי למזבח' – יביא לבונה, שאין לך דבר שקרב כולו לגבי מזבח אלא לבונה. פרשתי ואיני יודע מה פרשתי – יביא כל דבר שקרב לגבי מזבח (היינו עולת בהמה ועוף, מנחת נסכים ולבונה ויין בפ"ע (עכ"פ למאן דאמר מזלפו ע"ג האשים) ואעפ"י שאינם קרבים כולם. וערש"י, שאפשר שאותו פרש.

דף קז

קעז. מהם הכללים העולים מפרטי ההלכות בסוגיא, אודות נדרים סתמיים, שלא פורשו בהם הכמויות?

הנודר דבר למקדש ולא פרש הכמות – יש לילך אחר המשמעות המנימלית האפשרית, הן מבחינת המשמעות המילולית הן מחמת שימושי הדבר, או שאר נסיבות וגורמים אחרים, כגון: 'הרי עלי מטבע כסף' – חייב ליתן המטבע הפחותה ביותר היוצאת במקומו. 'כסף' – חתיכת כסף (= לשון-כסף; פלטה).

א. יש אומרים שמביא חתיכה שניתן לעשות ממנה כלי מנימלי (עתוס'). ויש מחמירים להרבות עד שיאמר לא לכך נתכוונתי (עפ"י רמב"ם, וע' במפרשים).

ב. הרמב"ם סתם וכתב (בהל' ערכין ב, ט) 'לא יפחות מדינר כסף' ולא חילק אם יש שם מטבע פחותה מזו אם לאו (והעירו על כך הכס"מ. וע' גם בשפת אמת. ובספר כפתור ופרח כתב שמעה אינה בצורת מטבע אלא חתיכת כסף במשקל ידוע).

'הרי עלי עולה'; יביא כבש או תור – הפחות שמביניהם באותו מקום.

א. אף על פי שרגילים לקנות הקרבן בירושלם, דעת הנודר לפי מה שהוא רואה במקומו (תוס').

ב. משמע מהרמב"ם שכשאומר 'מן הבקר' – יביא מן המעולה שבמין הבקר דהיינו שור (וע' זבח תודה).

'הרי עלי יין' – לא יפחות משלשה לוגין, שזהו השיעור הפחות לנסכים. 'שמן' – לא יפחות מלוג (כשיעור שמן למנחה, שממנה המקור לנדבת שמן ו'דון מינה ומינה'). רבי אומר: שלשה לוגין (כנסכים, שהרי נדר להביא שמן בפני עצמו (כר' טרפון ולא כר"ש ורע"ק. ע' בובחיים צא) ו'דון מינה ואוקי באתריה').

'נחושת' – במשנה אמרו: לא יפחות ממעה כסף. והביאו דברי ראב"י בברייתא שנותן כשיעור כלי קטן ביותר של נחשת המשמש במקדש – 'צינורא'. כמו כן הנודר להביא 'ברזל' – יביא כשיעור אמה על אמה, המשמש ל'כלי עורב' שעל גג הבית.

נחלקו אחרונים כאשר יש לדבר קצבה למעלה, שמא יש להחמיר לילך אחר המשמעות המורחבת ביותר (ע' חדושי הגרעק"א קו:).

פרש נדרו ואיננו זוכר עתה מה פרש; חייב ליתן את כל האפשרויות עד שיצא מן הספק, כגון שנדר יין לנסכים – מביא ככמות של היום המרובה בנסכים (יו"ט ראשון של חג שחל להיות בשבת, שנסכו בו 140 לוג יין), שעד לאותו שיעור הרי זה בספק שמא נדר כמות זו.

כלל נוסף: נדר קטן והביא גדול; לרבי, לא יצא ידי חובת נדרו. ולרבנן יצא.

הלכך, נדר בהמה מסוימת להביאה שלמים ואינו זוכר מה נדר – לרבי, יביא פר ופרה עגל ועגלה איל ורחלה שעיר ושעירה גדי וגדיה טלה וטליה – שמא נדר אחד מכל אלו ולא יצא באחר. ולחכמים – יביא מהמין הגדול (פר ופרה, איל ורחלה, שעיר ושעירה) ודיו.

נדר 'שחור' והביא לבן, או להפך (והם שונים בטיבן ובתפקידן. עפ"י תוס') – לא יצא.

גם לחכמים לכתחילה אין לו להביא אלא כמו שנדר (אור שמח).

'הרי עלי שור' – קבעו חכמים שיביא הוא ונסכיו במנה. 'עגל' – הוא ונסכיו בחמש סלעים. 'איל' – בשתיים. 'כבש' – בסלע אחד.

מדאוריתא די בכל שהוא, ובלבד שראוי להקרבה (כן משמע בתוס' כאן. וע' בדבריהם בב"ב קסו: וזבחים מח. ושיטמ"ק כריתות י: באות יא – שכדי לקיים 'מבחר נדריך' יש להביא מן המובחר וזהו שיעור כבש בסלע). והרמב"ם פרש ששיעורים אלו הם מחירים הבהמות הבינוניות שבזמנם, ובכל זמן יביא את הבינוני. ואם הביא מן הכחוש – יצא.

נחת לפרש בנדרו הסכום – יביא אותם בסכום שנקב מלבד הנסכים.

דפים קז – קח

קעח. למה נועדו שלשה עשר השופרות (= קופות) שבמקדש?

שבע מהם – יעודם מפורש במסכת שקלים; לשקלים חדשים, שקלים ישנים, מעות לקנין, לגזולי יונה, לעצים, לבונה, וזהב לכפורת. הששה הנותרים נועדו לנדבת ציבור – 'עולת קיץ המזבח'. ונחלקו דעות החכמים על חלוקתם לששה:

חזקיה אמר: כנגד ששה בתי אב שבמשמר, שתקנו לכל בית אב שופר משלו כדי שיהא השלום ביניהם. [שאר החכמים החולקים סוברים שאין לחוש למריבה, והמשמר כולו נשתמש בכל השופרות]. רבי יוחנן: מתוך שהנדבה מרובה, תקנו שופרות מרובים כדי שלא יתעפשו המעות. [והחכמים החולקים סוברים שאין לחוש לעיפוש].

זעירי: כנגד סוגי הנדבות השונות; פר, עגל, איל, כבש, גדי, שעיר – ואליבא דרבי שאומר קטן והביא גדול לא יצא, לכך ייחדו לכל קופה נדבה לבחמה אחרת.

בר פדא: כנגד סוגי המותרות השונים, לכל סוג מותר שימש שופר אחר: פרי חטאות הציבור; אילי אשם (גזילות ומעילות וכד'); כבשי אשם (של נזיר ומצורע); שעירי חטאת של ציבור שברגלים – כל אלו שהפרישו ואבדו, והפרישו אחרים תחתם ונמצאו – ניתקים לרעה, ודמיהן נופלים לנדבה. אבל חטאת היחיד – מותרת למיתה; מותרות כלליים של המפריש מעות לאחד מן הקרבנות הללו, והזולו הבהמות וניתותרו המעות; והשופר הששי – למעה קלבון – (תוספת ההכרעות שנותנים להקדש). [החכמים החולקים סוברים שאין לייחד שופר ל'מותרות' – שהרי כולם מותרות הם. וכן מעה קלבון – לשקלים היא הולכת ולא לנדבה, וכדעת רבי מאיר].

שמואל: מותר חטאת; מותר אשם (גזילות ומעילות); מותר אשם-נזיר; מותר אשם-מצורע; מותר מנחת חוטא; מותר עשירית האיפה של כהן גדול. [והאחרים סוברים שמותר מנחת כה"ג אינו בא לנדבה]. רבי אושעיא אמר כשמואל אלא שבמקום מותר עשירית האיפה אמר מותר קנין.

דף קח

קעט. מה היו עושים עם הדברים דלהלן:

א. קלבון.

ב. מותר קנין.

ג. מותר מנחת חוטא ומנחת נדבה.

ד. מותר עשירית האיפה של כהן גדול.

ה. מותר לחמי תודה.

א. הקלבונות (= תוספות הכרע שנתן השוקל להקדש. רש"י פרש שהכוונה כאן רק כאשר צרפו שני יחידים שתי מחציות ונתנו שקל שלם. ולתוס' מדובר על כל ההכרעות); לדברי רבי מאיר הולכים לשקלים, ולרבי אלעזר – לנדבה. (ומבואר בגמרא שגם האמוראים נחלקו בדבר).

ב. מותר קנין – לנדבה. (לדברי רבי אושעיא, היה שופר מיוחד למותרות הקנין).

ג. מותר מנחת חוטא – לנדבת ציבור (זה מדרש דרש יהודע הכהן, כל הבא ממותר חטאת או אשם – ילקח בו עולות).

א. משמע מדברי התוס' שלפי שאר האמוראים החולקים על שמואל ור' אושעיא, מותרות מנחה אינם באים לנדבה.

ב. מנחת חוטא שמתו בעליה; יש שכתבו שדינה כחטאת שמתו בעליה, וילכו המעות לים המלח (עפ"י מקדש דוד יט, 1 – מהירושלמי סוטה ג, 1. וכן נראה שנקט כהנחה פשוטה ב'גליונות קהלות יעקב')

זבחים ו. וכן נטה בקה"י שם סי' ו. ואילו במנחת חינוך (קכה, יב) דן לומר שלא נאמרה בזה הל"מ והיורש מביאה).

מותר שאר המנחות – אינו בא לנדבת ציבור אלא היחיד משלו משלים ומביא מנחה אחרת (עפ"י רש"י).

ד. מותר עשירית האיפה; לדעת שמואל רבי יוחנן ורבה – באה לנדבה (לפי שנקראת 'חטאת'). ולרבי אושעיא רבי אלעזר ורב חסדא, וכן סייע רנב"י מדברי הברייטא – ירקב (שלדעתם אינה נחשבת 'חטאת' לכל דיניה, שהרי טעונה לבונה).

ה. מותר לחמי תודה (לאחר שקרב הקרבן) – אמר רבה: ירקב (שהרי אינם 'חטאת' לבוא לנדבה, וגם אי אפשר להקריבם בפני עצמם, שלא מצינו לחם תודה הקרב בפ"ע. וא"א לצרפו לתודה אחרת, שאין תודה קריבה בלא לחמה).

קפ. מה דין ההקדשות דלהלן?

- א. 'בהמה זו עולה' ונפל בה מום – האם יכול להביא בדמיה שתי בהמות, או בהמה ממין אחר?
- ב. 'שתי אלו לעולה' ונסתאבו – האם מביא בדמיהם בהמה אחת?
- ג. 'שור זה עלי עולה' או 'שור זה ודמיו עלי עולה' – האם חייב באחריותו כנדר, או אינו חייב – כנדבה? ומה הדין כשאמר 'הרי עלי עולה על מנת שלא אתחייב באחריותה'?
- ד. 'אחד מכבשי' / משוורי הקדש, והיו לו שנים או שלשה כבשים / שוורים – מה יעשה? 'פרשתי ואיני יודע מה פרשתי', או 'אמר לי אבא ואיני יודע מה' – מה דינו?
- ה. 'שור בשורי הקדש'; שור של הקדש שנתערב באחרים – מה יעשה?
- ו. בית בבתי אני מוכר לך' – האם מוכר לו את המעולה או יכול את הגרוע? ומה הדין כשנפל הבית?
- א. אמרו בגמרא שלדברי חכמים במשנתנו, 'שור זה' ונסתאב – אם רצה מביא בדמיו איל. וכן 'איל זה' – מביא בדמיו כבש. ולדעת תנא שבברייתא אליבא דרבנן – לא יביא לכתחילה אחד קטן במקום הגדול, אבל שנים קטנים – מביא בדמיו, הן מאותו מין הן ממין אחר, כגון שני אלים בדמי השור שנסתאב. רבי אוסר להביא אפילו גדול במקום קטן. ולפי תנא דברייתא לא אסר רבי אלא כאשר מביא שנים במקום האחד, שאז הוצרך להביא שתי מנחות בשני כלים ואינו נראה כקיום נדרו שנדר בכלי אחד.

ב. 'שתי אלו לעולה' ונסתאבו; לחכמים, יכול להביא אחד בדמיהם. ורבי אוסר.

- ג. 'שור זה עלי עולה' – הרי זו נדבה ואינו חייב באחריותו ('עלי' – להביאה קאמר).
- 'שור זה ודמיו עלי עולה' (או: 'דמי שור זה עלי עולה'. ערכין כ:); – הוקבעה אחריותו עליו. ואם נסתאב חייב להביא אחר במקומו, אחד דוקא ולא שנים (כן הסיקו לפרש דברי רב מנשיא בר זביד אמר רב).

מבואר בגמרא (קט). שאם אמר בפירוש 'הרי עלי עולה ע"מ שלא אתחייב באחריותה' – אינו חייב.

- ד. 'אחד מכבשי' / משוורי הקדש' והיו לו שנים – הגדול שבהם הקדש, שסובר תנא דמתני', מקדיש בעין יפה מקדיש. היו לו שלשה – חוששים אף לבינוני (כן פרש שמואל את משנתנו), שלגבי הקטן עין יפה הוא. הלכך ימתין עד שיומם ויחלל קדושתו על הגדול, ויקריבנו.
- וכן אם הומם הגדול, יחללנו על הבינוני, וצריך להוסיף את הפרש הדמים (עפ"י תוי"ט).

'פרשתי ואיני יודע מה פרשתי', או 'אמר לי אבא וא"י מה' – בין בשנים בין בשלשה יש להניח שהגדול שבהם הקדש (שמסתמא אדם מקדיש את המשובח, שכתוב מבחר נדריכם. רש"י).

ה. 'שור בשורי הקדש' – הגדול שבהם הקדש, וגם אם יש לו שלשה – אין חוששים לבינוני. נתערב שור הקדש באחרים – הגדול שבהם ייקרב, וכל השאר – יימכרו לצרכי עולות ודמיהן חולין שחוששים על כל אחד שמא הוא המוקדש, הלכך נמכרים להקדש להיקרב ואינם מתחללים על הדמים, ואין כאן גזל מהקדש כלל, שהרי נותן להקדש את הגדול.

ו. 'בית בבתי אני מוכר לך' – יד הלוקח על התחתונה, ויכול המוכר ליתן לו הגרוע שבבתי, או מראהו עלייה הגרועה. ואם נפל לו בית – מראהו נפול.

במקום אחר אמרו נותן לו את המעולה בבתי, שכן משמעות הלשון 'בית בבתי' (ע' נדרים נו. ובראשונים). ויש מי שפרש הסוגיא שם שנותן לו את הגרוע מבתי אבל לא עלייה (עפ"י פירוש הרא"ש שם).

דף קט

קפא. א. הנודר קרבן והקריבו במקום אחר, מה דינו?

ב. נדר להקריב קרבן בבית חוניו או במקום אחר – מה דינו?

ג. נדר נזירות ופרש בנדרו להקריב קרבנותיו בבית חוניו וכדו' – מה דין הנזירות?

ד. מי היה חוניו? מה טיבו של 'בית חוניו'? ומה דינם של הכהנים ששימשו בו?

ה. מה דינו של כהן שהודה בעבודה-זרה / השתחוה לה / שחט לשמה / זרק דם קרבן לע"ז?

א. הנודר קרבן והלך והקריבו במקום אחר, מלבד שחייב 'כרת' משום שחוטא-חוץ, לא יצא ידי נדרו.

ב. פרש בנדרו להקריבו בבית חוניו או במקום אחר – חייב להקריב במקדש. עבר והקריב בבית חוניו – לדברי רבי יוחנן ורב המנונא, וכן סייעו מן הברייתא – חייב משום 'שחוטא חוץ', אבל פטור מלהביא אחר למקדש, שהרי זה כאומר על מנת שלא אתחייב באחריותה. והוא הדין אם הקריב במקום אחר מזה שנדר, שהרי שחיתתו הריהי כהריגה בעלמא, כך לי הרגה כאן כך לי הרגה שם. ואילו רבא אמר: אדם זה לדורון נתכוין ופטור משום שחוטא חוץ, ונמצא שלא חלה עליו קדושת קרבן (ואעפ"כ נראה שלכתחילה צריך להקריב במקדש כדתנן במתניתין. וצ"ע).

רבי שמעון אומר: לא חל הקדשו כל עיקר.

הלכה כחכמים וכרבי יוחנן ורב המנונא (רמב"ם מעה"ק יד, יז).

ג. 'הריני נזיר שאגלח' (כלומר, אביא קרבנותי בתום הנזירות) בבית חוניו' – גלח במקדש (רשות ולא חיוב. זבח תודה). גילח בבית חוניו – יצא. רבי שמעון אומר: לא חלה עליו נזירות כלל.

ופרשו הטעם שיצא, שהרי זה כמתנה ואומר שאם לא אוכל להקריב באותו מקום – איני נזיר.

לחכמים, אסור הוא בשתיית יין, ואעפ"י שאין כאן נזירות [שהרי יצא אם גילח בבית חוניו ואילו היה נזיר אינו נפטר אלא בקרבנות במקדש], יש כאן שבועה לצער עצמו מין (עפ"י פרוש המשנה לרמב"ם). ואם גילח במקדש נתברר שנזיר גמור הוא (עפ"י תוס' נזיר יא. וע' באור אחר בתוס' כתובות נו.).

ד. חוניו היה בנו של שמעון הצדיק (והיה ממלא מקום אבותיו ביראת חטא. עפ"י תוס'), ומשום קנאת שמעי אחיו בו על שזכה מיד אביו בכהונה גדולה (כדברי ר' מאיר), או (לר' יהודה) משום קנאתו הוא באחיו [לפי שנתן הגדולה לשמעי אחיו, הגדול ממנו בשנתים, ואעפ"כ קינא בו] – נתגלגלו הדברים וברח למצרים ובנה שם מזבח. לדברי רבי מאיר, היה זה בית עבודה זרה. ולרבי יהודה, וכן דייקו מסתם מתניתין – בנה לשם ה' (והיה מיועד לבני נח, שאינם אסורים משום הקרבה בחוץ (תוס'). והרמב"ם כתב (בפירוש המשנה) שחוניו עבר על איסור שחטי חוץ).
הכהנים ששמשו שם אסורים לשמש במקדש (גם לדעת האומרים לשם שמים נתכוין חוניו, קנסו לפסלם שהרי אסור היה להם להקריב בחוץ. ע' ע"ז נב:). ודינם כבעלי-מומים, חולקים בקדשים ואוכלים אבל לא מקריבים.
[וכן כלי בית חוניו אסור להשתמש בהם במקדש, כמבואר בע"ז נב].

ה. כהן שהודה בע"ז או השתחוה לה, או שחט לשמה במזיד, ושב בתשובה; לדברי רב נחמן, קרבנו שיקריב מעתה במקדש עולה לריח ניחוח, שלא נאסר אלא בששימש לעכו"ם בדבר שהוא 'שירות'. ולדברי רב ששת – אין קרבנו ריח ניחוח.
שחט לע"ז בשוגג; לדברי הכל קרבנו ריח ניחוח (וכפר הכהן על הנפש השגגת... – מלמד שהכהן מתכפר ע"י עצמו. ומקרא זה נאמר בענין ע"ז).
זרק הדם לע"ז בשוגג, וכל כיו"ב; לרב נחמן, קרבנו ריח ניחוח (וכפר הכהן על הנפש השגגת...). ולרב ששת, אין קרבנו ריח ניחוח (שלא למדנו משם אלא לענין שחיטה, שאינה 'שירות'. ואילו ר"נ סובר שכששחט לע"ז אפילו במזיד לא נפסל, וכנ"ל).
זרק לע"ז במזיד – אין קרבנו ריח ניחוח לכו"ע.
א. כהן שעבד ע"ז במזיד ולא שב – אינו חולק בקדשים ודינו ככהן שאינו מודה בעבודה, ושחיטתו נבילה כשחיתת מומר (פשוט; דובב משרים ח"ב ו. וע"ע אחיעזר ח"ג נ, ג-ד).
ב. כאשר שב בתשובה, גם באופנים שאינו עובד, רשאי לחלוק ולאכול בקדשים (כן משמע מפשטות המשנה, וכ"ה בתד"ה לא בשם רש"י). ואולם יש שצדדו לומר [בדעת הרמב"ם] שאף אינם אוכלים, ודברי המשנה אמורים בכהני בית חוניו ולא בשעבדו ע"ז (ע' מנ"ח רעו, יג ובשיירי המנחה).
ג. התוס' כתבו שפסול זה אין אמור אלא במקדש, ולא בבמה גדולה בשעת התר הבמות, וכל שכן לשאר תפקידי כהונה כגון נשיאת כפים (וע"ע משך חכמה פר' צו ז, לד).
והוא הדין לענין שאר שררות, אפילו מומר שחזר בתשובה שלימה – חוזר לגדולתו (עפ"י ריטב"א מכות יג).